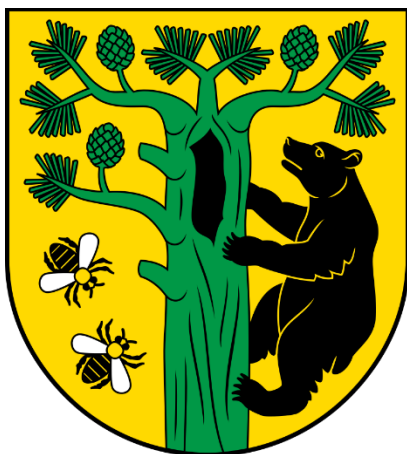

Aktualizacja Diagnozy potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych w gminie Czarnia na lata 2021-2025

Maj 2023

Spis treści

I Wprowadzenie	3
II Podstawowe informacje o gminie.....	5
II 1. Lokalizacja.....	5
II 2. Demografia	6
II 3. Oświata	9
II 4. Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia.....	10
III Wyniki badań ankietowych	12
III 1. Grupa badana i metodologia	12
III 2. Badanie dorosłych mieszkańców	12
III 2. 1. Opinia o problemach społecznych	12
III 2. 2. Sugestie co do działań władz samorządowych	18
III 2. 3. Opinia o problemach osób z niepełnosprawnościami	19
III 2. 4. Opinia o problemach społecznych młodzieży.....	20
III 2. 5. Opinia o problemach społecznych osób starszych.....	21
III 2. 6. Opinia o pracy Centrum Usług Społecznej w gminie Czarnia.....	23
III 2. 7. Problemy w środowisku lokalnym	25
III 3. Badanie uczniów	30
III 3. 1. Czas wolny	30
III 3. 2. Aktywność społeczna	33
III 3. 3. Udział w wydarzeniach kulturalnych	34
III 3. 4. Wsparcie psychologiczne	34
III 3. 5. Korzystanie z oferty CUS	35
IV Wyniki badań focusowych	36
IV 1. Wywiady z dyrektorami szkół.....	36
IV 2. Kadra CUS	40
V Rekomendacja dalszych działań – sfery z Programu Usług Społecznych	43
VI Rekomendacje dalszych działań – nowe wyzwania i sfery usług społecznych.....	47
VII Zgodność działań z dokumentami strategicznymi.....	48

I Wprowadzenie

W 2021 r. władze gminy Czarnia przyjęły do realizacji Program Usług Społecznych na lata 2021-2023 mocą uchwały Nr XXIII/225/21 Rady Gminy Czarnia z dnia 29 grudnia 2021 r.

Celem głównym tego dokumentu jest „Zwiększenie dostępu do zintegrowanych usług społecznych odpowiadających na potrzeby społeczności lokalnej”.

Realizacji celu głównego służą następujące cele szczegółowe:

- 1) Stworzenie międzysektorowego modelu współpracy na rzecz mieszkańców,
- 2) Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w działania społeczne, samopomocowe i wolontariat,
- 3) Dbanie o poprawę jakości zdrowia mieszkańców gminy,
- 4) Poprawa jakości życia i bezpieczeństwa osób starszych oraz utrzymanie ich w środowisku zamieszkania,
- 5) Poprawa dobrostanu psychicznego seniorów oraz wykształcenie umiejętności radzenia sobie z ograniczeniami wynikającymi z wieku,
- 6) Przeciwdziałanie samotności oraz wykluczeniu z życia społecznego i kulturalnego,
- 7) Wspieranie dzieci i młodzieży, poprzez zapewnienie im możliwości dostępu do usług zwiększających szansę na właściwy rozwój psychospołeczny,
- 8) Rozbudowa i wzmacnianie systemu przeciwdziałania i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie,
- 9) Ograniczenie skali długotrwałego bezrobocia i ubóstwa,
- 10) Poprawa stanu psychicznego mieszkańców gminy oraz wzmocnienie umiejętności radzenia sobie z problemami,
- 11) Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych oraz utrzymanie ich w środowisku zamieszkania,
- 12) Przeciwdziałanie samotności oraz wykluczeniu z życia społecznego i kulturalnego osób niepełnosprawnych,
- 13) Umożliwienie dostępu do rehabilitacji mieszkańcom gminy,
- 14) Poprawa dobrostanu psychicznego osób niepełnosprawnych oraz wykształcenie umiejętności radzenia sobie z ograniczeniami wynikającymi z niepełnosprawności,
- 15) Wsparcie rozwoju intelektualnego oraz fizycznego dzieci i młodzieży,
- 16) Przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom występującym wśród młodzieży: uzależnieniom, przemocy rówieśniczej, przestępczości,

17) Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji wychowawczych rodziców i opiekunów poprzez działania edukacyjne,

18) Integracja mieszkańców gminy oraz podnoszenie kompetencji w zakresie współpracy i pomocy sąsiedzkiej,

19) Organizowanie inicjatyw społecznych, mając na celu integrację, edukację oraz aktywizację społeczności lokalnej.

Podstawą opracowania Programu Usług Społecznych jest „Diagnoza potrzeb i potencjału Gminy Czarnia na lata 2021-2025”, która została przeprowadzona od 1.03.2021 r. – 14.03.2021 r.

Jako że w 2023 r. upływa połowa perspektywy czasowej, którą objął dokument ww. Diagnozy, CUS w Czarni przystąpił do jej aktualizacji.

W związku z powyższym celem niniejszego dokumentu jest:

- a) rozpoznanie usług społecznych, które będą odpowiadały na aktualne potrzeby mieszkańców gminy Czarnia,
- b) określenie istniejących deficytów w sferze społecznej oraz wskazanie oczekiwań i potrzeb społeczności nią objętych,
- c) określenie zasobów i potencjałów, które będą efektywnie wpływać na realizację usług społecznych.

Dla urzeczywistnienia przyjętych założeń, **przeprowadzono w pierwszej połowie 2023 r. badania ankietowe wśród losowo dobranej grupy dorosłej populacji gminy oraz uczniów szkół gminy Czarnia, jak również przeprowadzono wywiady pogłębione z pracownikami Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia oraz z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami działającymi na terenie gminy, których działalność skupia się na usługach społecznych.**

Uzyskane w ten sposób wyniki i sugestie zostały następnie sformułowane w postaci rekomendacji dalszych działań dla władz lokalnych w kontekście przyjętej w Programie Usług Społecznych oferty sześciu sfer usług społecznych, czyli:

- pomocy społecznej,
- promocji i ochrony zdrowia,
- wspierania osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami ruchowymi,
- wsparcie rodziny,
- przeciwdziałanie bezrobociu,
- edukacji publicznej.

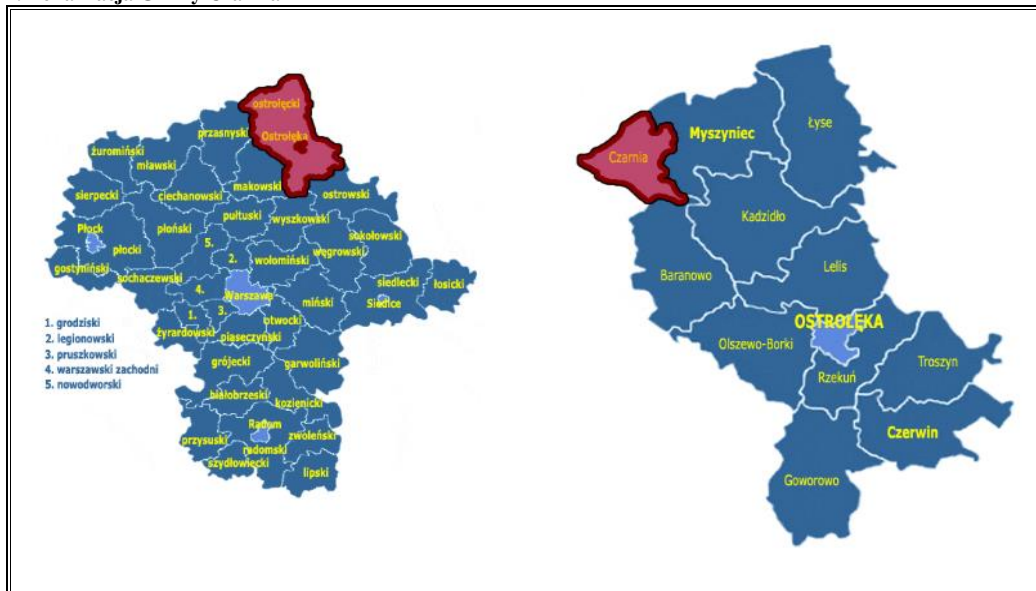
Oprócz badań ilościowych i jakościowych posłużono się metodą desk research i poddano analizie dokumenty urzędowe czyli Diagnozę potrzeb i potencjału społeczności lokalnej, Plan wdrażania CUS, Program Usług Społecznych, Plan Organizowania Społeczności Lokalnej, Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Czarnia na lata 2021-2025 oraz Strategię Rozwoju Gminy Czarnia do 2030 r.

II Podstawowe informacje o gminie

II 1. Lokalizacja

Czarnia jest gminą wiejską położoną w powiecie ostrołęckim i w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego, na granicy z województwem warmińsko-mazurskim. Teren Gminy graniczy od strony północnej z gminami Rozogi i Wielbark (woj. warmińsko-mazurskie), od południowej z gminą Baranowo (woj. mazowieckie), od południowo-zachodniej z gminą Chorzele (woj. mazowieckie), a od wschodniej z gminą Myszyniec (woj. mazowieckie). Fizjograficznie obszar gminy znajduje się w obrębie Równiny Kurpiowskiej, w makroregionie Niziny Północno-Mazowieckiej.

Rys. 1. Lokalizacja Gminy Czarnia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://gminy.pl>

Powierzchnia gminy wynosi 94 km², tj. 9 400 ha. Największą część gminy zajmują obszary rolnicze – ich powierzchnia wynosi 5 182, 02 ha, tj. 55,12 % powierzchni oraz tereny leśne – 3 700,00 ha, tj. 39,36 % powierzchni gminy. Wskaźnik lesistości jest bardzo wysoki w stosunku do całego województwa mazowieckiego, gdzie wynosi on jedynie ok. 22,00 %. Pozostałe rodzaje użytkowania terenu w Gminie Czarnia to tereny zurbanizowane

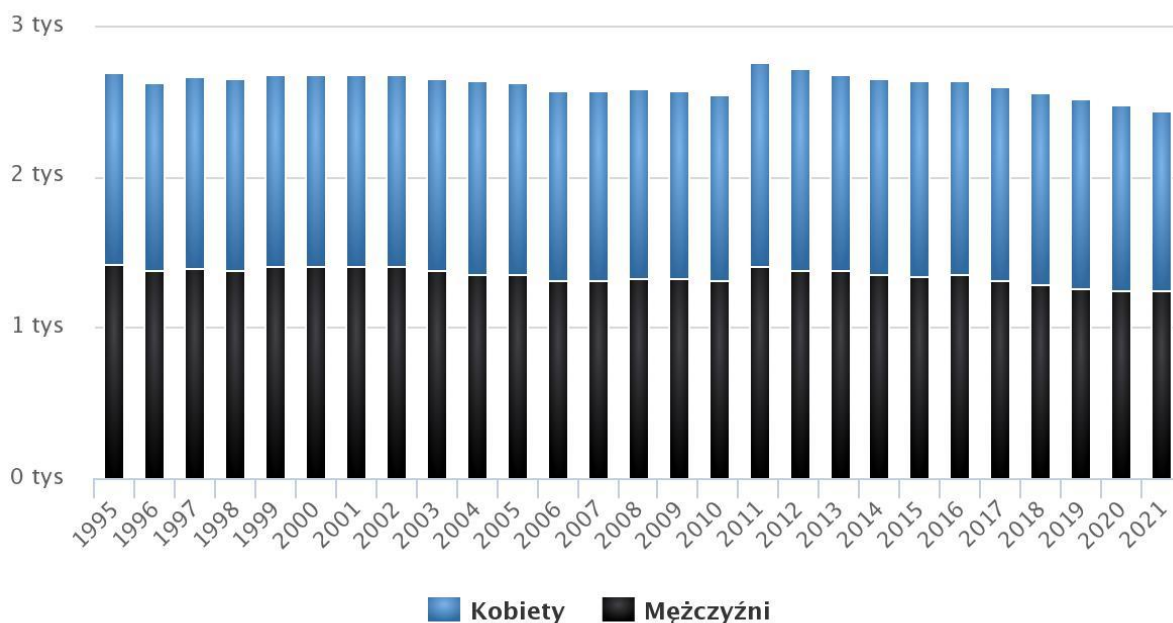
(zabudowa mieszkaniowa i usługowa) i niezabudowane, stanowiące 169,73 ha tj. ok. 5,52 % obszaru gminy. Gmina stanowi 4,40 % powierzchni powiatu, położona jest peryferyjnie w stosunku do miasta powiatowego (52 km od Ostrołęki), jak i głównych szlaków drogowych województwa.

II 2. Demografia

Jak podaje GUS¹ gmina Czarnia ma **2.440 mieszkańców**, z czego **48,9% stanowią kobiety**, a **51,1% mężczyźni**. W latach 2002-2021 liczba mieszkańców zmalała o 8,9%.

Populacja – Gmina Czarnia w latach 1995 – 2021

(Źródło: GUS)

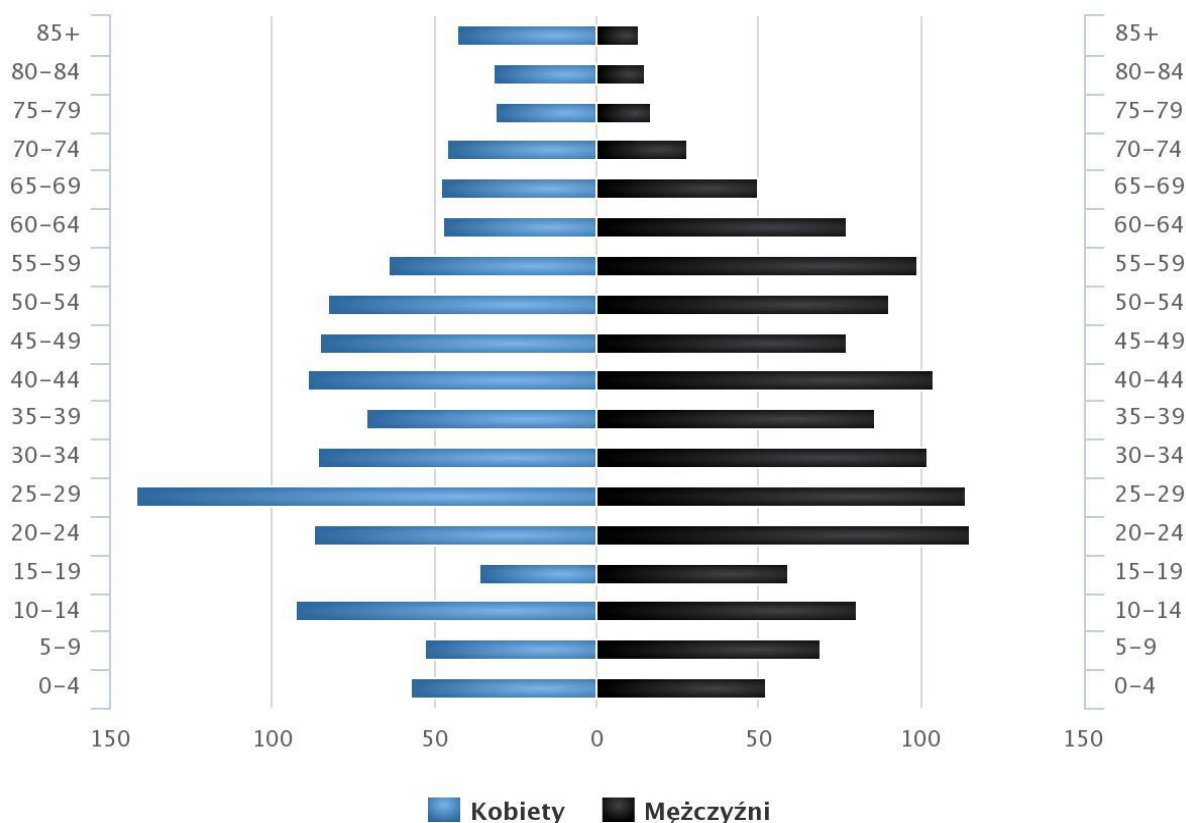
www.polskawliczbach.pl

Średni wiek mieszkańców wynosi **38,6 lat** i jest mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa mazowieckiego (41,7) oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski (42,2).

¹ Więcej: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Czarnia. Stan na 31.12.2021 r.

Piramida wieku mieszkańców gminy Czarnia, 2021

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

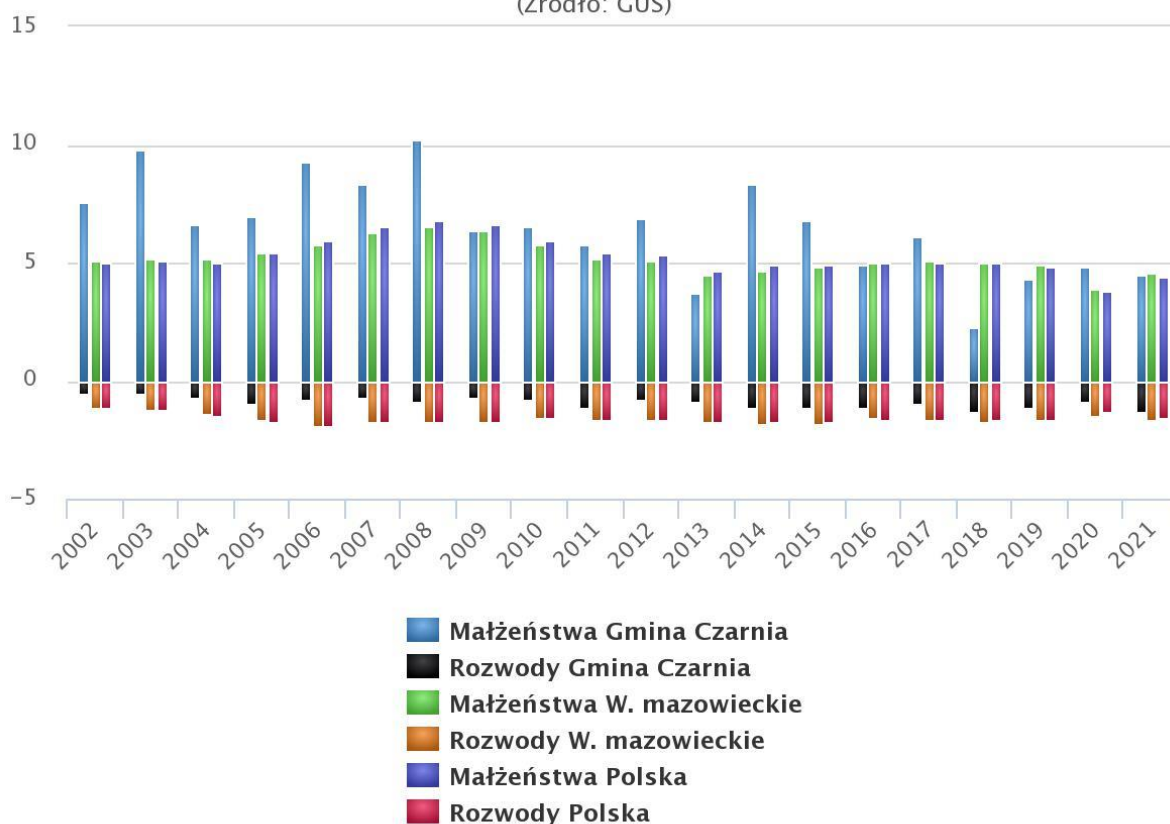
Mieszkańcy gminy Czarnia zawarli w 2021 roku 11 małżeństw, co odpowiada 4,5 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa mazowieckiego oraz wartość porównywalna do wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,3 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców.

28,6% mieszkańców gminy Czarnia jest stanu wolnego, 57,8% żyje w małżeństwie, 4,4% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,3% to wdowy/wdowcy.

Szczegółowe dane na temat zawieranych małżeństw i dokonywanych rozwodów w gminie Czarnia przedstawiono na poniższym wykresie.

Małżeństwa i rozwody na 1000 ludności w gminie Czarnia w latach 2002 – 2021

(Źródło: GUS)

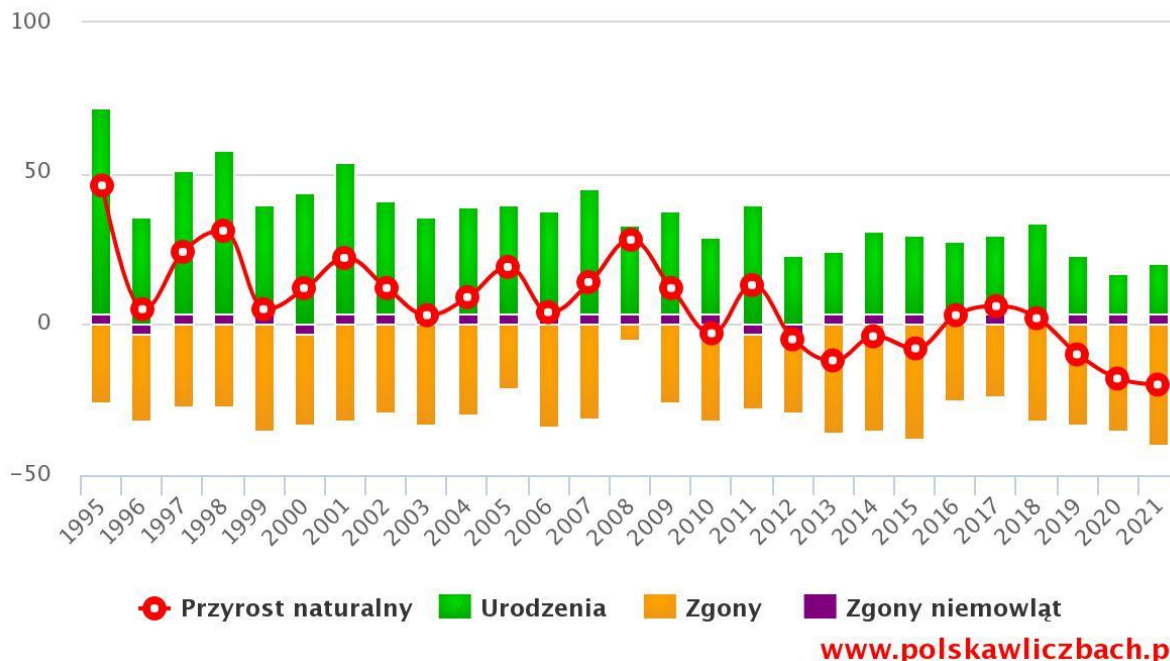

www.polskawliczbach.pl

Gmina Czarnia ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -20. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -8,19 na 1000 mieszkańców gminy Czarnia. W 2021 roku urodziło się 20 dzieci, w tym 50,0% dziewczynek i 50,0% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 454 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,74 i jest porównywalny do średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju. W 2021 roku 21,5% zgonów w gminie Czarnia spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 15,4% zgonów w gminie Czarnia były nowotwory, a 5,1% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Czarnia przypada 16.38 zgonów. Jest to znacznie więcej od wartości średniej dla województwa mazowieckiego oraz znacznie więcej od wartości średniej dla kraju. W 2021 roku zarejestrowano 7 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 39 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Czarnia -32. W tym samym roku 0 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 0 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 0.

Przyrost naturalny w latach 1995–2021 w gminie Czarnia

(Źródło: GUS)

Większość, bo 66,2% mieszkańców gminy Czarnia jest w wieku produkcyjnym, 18,6% w wieku przedprodukcyjnym, a 15,2% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

II 3. Oświata

W 2023 r. na terenie gminy Czarnia funkcjonują dwie placówki oświaty: Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Czarni i Publiczna Szkoła Podstawowa im. Brata Zenona Żebrowskiego w Surowem. Ponadto kształcenie prowadzi Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Czarni prowadzony przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego. Placówka ta zajmuje się dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym i niepełnosprawnościami sprzężonymi np. z autyzmem, porażeniem mózgowym, dysfunkcjami ruchowymi itp.

We wrześniu 2021 r. naukę w szkołach podstawowych w gminie rozpoczęło odpowiednio 124 i 148 uczniów.

W poniższej tabeli przedstawiono zestawienie kadry pedagogicznej obu szkół podstawowych w 2021 r.

Tab. 1. Kadra szkół podstawowych w Czarni w 2021 r.

	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Czarni	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Brata Zenona Żebrowskiego w Surowem
Nauczyciel stażysta	0	2
Nauczyciel kontraktowy	2	3
Nauczyciel mianowany	4	2
Nauczyciel dyplomowany	17	13
Ogółem	23	20

Źródło: Raport o stanie gminy za 2021 r.

II 4. Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia

Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia powołana została uchwałą nr XVI/146/21 Rady Gminy Czarnia z dnia 23 lutego 2021 r. na podstawie Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1818). Zadaniem CUS jest wdrożenie i koordynowanie międzysektorowego lokalnego systemu realizacji usług społecznych.

Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia powstało poprzez przekształcenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Wszystkie zadania, w tym usługi społeczne, realizowane dotychczas przez ośrodek pomocy społecznej oraz inne wybrane i nierealizowane dotąd przez ośrodek pomocy społecznej zostało przekazane do realizacji Centrum.

Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia realizuje politykę społeczną gminy Czarnia mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia zgodnie z ustawą o pomocy społecznej i podjętymi w tym zakresie uchwałami i zarządzeniami organów Gminy.

Centrum stanowi jednostkę organizacyjną Gminy Czarnia działającą na prawach jednostki budżetowej:

1. Centrum nie posiada osobowości prawnej.
2. Nadzór nad bieżącą działalnością Centrum oraz realizacją zadań własnych gminy sprawuje Wójt Gminy Czarnia.
3. Nadzór nad realizacją zadań zleconych realizowanych przez Centrum sprawuje Wojewoda Mazowiecki poprzez Wydział Polityki Społecznej Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie.

Celem działania CUS jest integracja, rozwój i poszerzenie dostępności usług społecznych, uwzględniających potrzeby członków samorządowych wspólnot terytorialnych (osób, rodzin,

grup społecznych). Podstawową regułą funkcjonowania CUS jest zasada empowerment, rozumiana jako umożliwienie, upodmiotawianie, wzmacnianie jednostki/rodziny/grupy społecznej w oparciu o jej zasoby. CUS w swojej specyfice zawiera nie tylko pakiet usług społecznych podmiotów użyteczności publicznej, lecz także społeczne formy wsparcia, takie jak wolontariat, samopomoc, pomoc sąsiedzka. Wdrożenie CUS przynosi określone korzyści, do których zaliczyć można:

- szerszy dostęp do usług społecznych
- zintegrowany system wsparcia
- spersonalizowana i rozwinięta oferta usług
- efektywne wykorzystanie potencjału lokalnych usługodawców
- uproszczenie procedur
- rozwój lokalnej aktywności społecznej

CUS to przejaw zmiany systemowej jako kolejnego etapu budowania w Polsce nowoczesnego systemu zabezpieczenia społecznego, w ramach którego publiczne wsparcie usługowe będzie dostępne nie tylko dla osób i rodzin z trudnościami oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, lecz także dla ogółu mieszkańców.

Przy wykonywaniu zadań Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia:

- oferuje określone usługi społeczne wszystkim osobom uprawnionym (zasada powszechności),
- ma na względzie dobro osób korzystających z usług społecznych, w szczególności potrzebę respektowania poczucia ich podmiotowości i bezpieczeństwa (zasada podmiotowości),
- zachowuje standardy jakości usług społecznych (zasada jakości),
- zmierza do zapewnienia usług społecznych jak najpełniej odpowiadających na potrzeby wspólnoty samorządowej, z uwzględnieniem różnych faz życia oraz sytuacji rodzin (zasada kompleksowości),
- współpracuje z organami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, podmiotami wykonującymi działalność leczniczą w rozumieniu Ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej oraz osobami fizycznymi i prawnymi (zasada współpracy),
- mając na względzie potrzeby wspólnoty samorządowej, podejmuje działania zmierzające do rozszerzenia oferty usług społecznych, przy wykorzystaniu potencjału

podmiotów realizujących usługi społeczne na obszarze działania centrum (zasada pomocniczości),

- dąży do wzmocnienia więzi społecznych oraz integracji i rozwoju wspólnoty samorządowej (zasada wzmacniania więzi społecznych)

III Wyniki badań ankietowych

III 1. Grupa badana i metodologia

W pierwszej połowie 2023 r. przeprowadzono badania ankietowe wśród dwóch grup reprezentujących lokalną społeczność gminy Czarnia. Na pytania odpowiedzieli: pełnoletni mieszkańcy oraz uczniowie ze szkół podstawowych.

Badanie przeprowadzono metodą CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW (wykorzystane narzędzie badawcze to program CORIGO rekomendowany przez ORE) – technika zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej. Forma ankiety internetowej pozwala na upewnienie się, że na wszystkie pytania zostanie udzielona odpowiedź.

Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

Wśród zbadanych dorosłych mieszkańców gminy przeważają kobiety (66,67%). Największa część grupy badanych liczy sobie pomiędzy 30 a 40 lat (66,67%) i ma wykształcenie wyższe (66,67%). Najlicniejsza część badanych pracuje na etacie (83,33%), a pozostałe 16,67% prowadzi swoją działalność gospodarczą.

Wśród zbadanych podopiecznych szkół w gminie Czarnia nieznacznie przeważają uczennice (54,90%) nad uczniami (45,10%). Ankiety wypełniali wychowankowie Publicznej Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Czarni i Publicznej Szkoły Podstawowej im. Brata Zenona Żebrowskiego w Surowem.

III 2. Badanie dorosłych mieszkańców

III 2. 1. Opinia o problemach społecznych

Pierwsze pytanie dotyczyło ogólnej oceny aktualnych warunków życia mieszkańców w gminie Czarnia dokonanej przez samych mieszkańców. **W zdecydowanej większości mieszkańcy oceniają warunki życia jako dobre (66%).** Warto przy tym zauważyć, że żaden z respondentów nie oznaczył zarówno opcji „złe” warunki, jak i „bardzo dobre”.

Tab. 2. Ocena warunków życia mieszkańców w gminie

Odpowiedź	%
Bardzo dobre	0,00%
Dobre	66,67%
Dostateczne	33,33%
Złe	0,00%
Nie mam zdania	0,00%

Źródło: opracowanie własne

W następnym pytaniu zapytano mieszkańców o dokonanie oceny jakości życia w konkretnie wskazanych 14 sferach życia społecznego.

Biorąc pod uwagę średnią udzielonych odpowiedzi – najwyżej mieszkańcy oceniają jakość działań podejmowanych na rzecz osób starszych na terenie gminy (4,0). Na drugim miejscu znalazła się ocena stanu bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy (3,67), a na trzecim po równi – z wynikiem 3,50 – znalazły się: edukacja przedszkolna i szkolna (SP), dostęp do podstawowej opieki medycznej i współpraca władz gminy z organizacjami pozarządowymi.

Natomiast najniższą średnią uzyskały odpowiedzi wskazujące na dostęp do mieszkań komunalnych i socjalnych (2,0).

Analizując dalej odpowiedzi dotyczące każdej ze sfer życia, pozwala się zauważyć, że w każdej z nich przeważają bardzo zrównoważone opinie wskazujące na „przeciętny” lub „dobry” stan.

W poniższej tabeli wskazano szczegółowe wyniki wraz z podaniem informacji o procencie udzielonych odpowiedzi, jak również o liczbie respondentów, którzy udzielili danej odpowiedzi.

Tab. 3. Ocena poszczególnych obszarów życia w gminie

	Bardzo złe	Złe	Przeciętne	Dobre	Bardzo dobre	Średnia
Lokalny rynek pracy	16,67%	16,67%	66,67%	0,00%	0,00%	2,50
Bezpieczeństwo mieszkańców	0,00%	0,00%	33,33%	66,67%	0,00%	3,67
Połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami	0,00%	33,33%	50,00%	16,67%	0,00%	2,83
Zapewnienie opieki dzieciom do lat 3	0,00%	16,67%	50,00%	16,67%	16,67%	3,33
Edukacja przedszkolna	16,67%	0,00%	16,67%	50,00%	16,67%	3,50
Szkolnictwo podstawowe	16,67%	0,00%	16,67%	50,00%	16,67%	3,50
Dostęp do mieszkań komunalnych i socjalnych	33,33%	33,33%	33,33%	0,00%	0,00%	2,00
Dostępność do kultury i rozrywki dla wszystkich grup wiekowych	0,00%	33,33%	50,00%	0,00%	16,67%	3,00
Dostępność do sportu i rekreacji dla wszystkich grup wiekowych	16,67%	16,67%	50,00%	0,00%	16,67%	2,83
Dostęp do podstawowej opieki medycznej	0,00%	16,67%	16,67%	66,67%	0,00%	3,50
Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej	16,67%	33,33%	16,67%	33,33%	0,00%	2,67
Działania na rzecz osób starszych na terenie gminy (np. działalność Klubów Seniora, organizację wydarzeń zajęć dedykowanych seniorom)	0,00%	16,67%	0,00%	50,00%	33,33%	4,00
Aktywność/zaangażowanie społeczne mieszkańców	0,00%	16,67%	50,00%	33,33%	0,00%	3,17
Współpracę gminy z organizacjami pozarządowymi	0,00%	16,67%	33,33%	33,33%	16,67%	3,50

Źródło: opracowanie własne

W kolejnym pytaniu poproszono respondentów o uszeregowanie podanych problemów społecznych w kolejności poczynawszy od tego, który ich zdaniem występuje najczęściej do tego, który występuje najrzadziej.

Według uzyskanej średniej pozycji – najczęstszym i najbardziej rozpowszechnionym problemem mieszkańców gminy jest zagrożenie przestępczością (11,83), w drugiej kolejności złe warunki mieszkaniowe (10,00), a w trzeciej – narkomania (9,33). Oznacza to, że projektując dalsze działania, gmina powinny w pierwszej kolejności uwzględnić te właśnie trzy sfery usług społecznych (bezpieczeństwo, poprawa warunków mieszkaniowych i bazy mieszkań komunalnych oraz przeciwdziałania narkomanii).

Natomiast za najrzadszy problem w społeczności lokalnej uznano ubóstwo (3,17).

W badaniu z 2021 r.² badani poproszeni o uszeregowanie problemów, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy, w swoich odpowiedziach zaznaczyli, iż najczęstszymi problemami są: bezrobocie, alkoholizm, ubóstwo i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Tab. 4. Opinia o najczęstszych problemach mieszkańców gminy

		Średnia pozycja	
1)	Ubóstwo	3,17	
		Pozycja	% odp.
		1 miejsce	16,67%
		2 miejsce	33,33%
		3 miejsce	16,67%
		4 miejsce	16,67%
		7 miejsce	16,67%
		Średnia pozycja	
2)	Bezrobocie	5,33	
		Pozycja	% odp.
		1 miejsce	16,67%
		2 miejsce	16,67%
		5 miejsce	16,67%
		6 miejsce	16,67%
		7 miejsce	16,67%
		11 miejsce	16,67%
		Średnia pozycja	
3)	Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego	4,83	
		Pozycja	% odp.
		1 miejsce	16,67%
		3 miejsce	33,33%
		5 miejsce	16,67%
		8 miejsce	16,67%
		9 miejsce	16,67%
		Średnia pozycja	
4)	Rozpad więzi rodzinnych, samotne wychowywanie dzieci	5,50	
		Pozycja	% odp.

² Diagnoza potrzeb i potencjału Gminy Czarnia na lata 2021-2025, s. 39.

		1 miejsce	16,67%
		3 miejsce	16,67%
		4 miejsce	16,67%
		6 miejsce	16,67%
		9 miejsce	16,67%
		10 miejsce	16,67%
		Średnia pozycja	
5)	Alkoholizm	5,00	
		Pozycja	% odp.
		2 miejsce	16,67%
		4 miejsce	16,67%
		5 miejsce	33,33%
		6 miejsce	16,67%
		8 miejsce	16,67%
		Średnia pozycja	
6)	Problemy związane ze starzeniem się	5,50	
		Pozycja	% odp.
		1 miejsce	33,33%
		5 miejsce	33,33%
		8 miejsce	16,67%
		13 miejsce	16,67%
		Średnia pozycja	
7)	Przemoc w rodzinie	6,83	
		Pozycja	% odp.
		4 miejsce	33,33%
		6 miejsce	33,33%
		8 miejsce	16,67%
		13 miejsce	16,67%
		Średnia pozycja	
8)	Długotrwała lub ciężka choroba	7,17	
		Pozycja	% odp.
		2 miejsce	16,67%
		3 miejsce	16,67%
		8 miejsce	33,33%
		10 miejsce	16,67%
		12 miejsce	16,67%
		Średnia pozycja	
9)	Bezdomność	8,33	

		Pozycja	% odp.
		3 miejsce	16,67%
		4 miejsce	16,67%
		7 miejsce	16,67%
		11 miejsce	16,67%
		12 miejsce	16,67%
		13 miejsce	16,67%
		Średnia pozycja	
10)	Niepelnosprawność	8,17	
		Pozycja	% odp.
		2 miejsce	16,67%
		7 miejsce	16,67%
		9 miejsce	33,33%
		11 miejsce	33,33%
		Średnia pozycja	
11)	Narkomania	9,33	
		Pozycja	% odp.
		6 miejsce	16,67%
		7 miejsce	16,67%
		9 miejsce	16,67%
		11 miejsce	33,33%
		12 miejsce	16,67%
		Średnia pozycja	
12)	Złe warunki mieszkaniowe	10,00	
		Pozycja	% odp.
		7 miejsce	16,67%
		9 miejsce	16,67%
		10 miejsce	33,33%
		12 miejsce	33,33%
		Średnia pozycja	
13)	Przestępczość	11,83	
		Pozycja	% odp.
		10 miejsce	33,33%
		12 miejsce	16,67%
		13 miejsce	50,00%

Źródło: opracowanie własne

Zdaniem mieszkańców zdecydowanie **najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie są rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień (66,67% odpowiedzi).**

Półowa udzielonych odpowiedzi objęła zarówno: rodziny i osoby o niskim statusie materialnym (50%), osoby starsze i samotne (50%), jak również rodziny zmagające się problemem przemocy domowej (50%).

Żaden z badanych mieszkańców nie uważa, aby takie ryzyko społecznego wykluczenia dotyczyło: osób samotnie wychowujących dzieci, osób bezdomnych, rodzin i osób mających problemy mieszkaniowe, ani osób opuszczających zakłady karne. Może to świadczyć o bardzo dobrej jakości usług kierowanych do tych grup społecznych lub ich relatywnie niewielkim udziale w społeczności lokalnej.

W poprzednim badaniu z 2021 r.³ ankietowani wskazali w innej kolejności te same grupy społecznych, które ich zdaniem mają być najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym. Były to: rodziny i osoby o niskim statusie materialnym, osoby starsze i samotne, a także rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień.

Tab. 5. Grupy społeczne narażone na wykluczenie

1)	Rodziny i osoby o niskim statusie materialnym	50,00%
2)	Osoby starsze i samotne	50,00%
3)	Rodziny i osoby zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, w tym rodziny wielodzietne i niepełne	33,33%
4)	Osoby samotnie wychowujące dzieci	0,00%
5)	Rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień	66,67%
6)	Rodziny zmagające się problemem przemocy domowej	50,00%
7)	Osoby z niepełnosprawnością i ich rodziny	16,67%
8)	Osoby bezdomne	0,00%
9)	Rodziny i osoby mające problemy mieszkaniowe	0,00%
10)	Dzieci i młodzież	16,67%
11)	Osoby opuszczające zakłady karne	0,00%
12)	Inna grupa (jaka?)	0,00%

Źródło: opracowanie własne

III 2. 2. Sugestie co do działań władz samorządowych

Następne pytanie również dopuszczało opcję wielokrotnego wyboru. **Zdaniem zdecydowanej większości mieszkańców, aby ograniczyć obszary problemów społecznych, samorząd powinien podjąć starania w kierunku tworzenia warunków do powstawania nowych miejsc pracy (83,33% odpowiedzi).**

³ Diagnoza potrzeb i potencjału Gminy Czarnia na lata 2021-2025, s. 39.

Na drugim miejscu, aczkolwiek dużo dalej, mieszkańcy wskazali na potrzebę dłuższych godzin działania przedszkoli oraz na zwiększenie dostępu do specjalistycznych usług zdrowotnych i opiekuńczych. Oba te obszary usług społecznych pozyskały po 50% wszystkich odpowiedzi.

Warto również zwrócić uwagę, że żaden z respondentów nie wskazał na potrzebę likwidacji barier architektonicznych, utworzenia miejsc spotkań dla osób starszych, ograniczenia dostępności do alkoholu czy rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. W sposób pośredni może to świadczyć o wysokiej jakości usług w tych sferach oraz koresponduje z odpowiedziami mieszkańców na inne pytania odnośnie ich oceny.

Niemniej odpowiedzi udzielone już w następnym pytaniu sugerują coś innego.

Tab. 6. Jakie działania Pana/Pani zdaniem powinien podjąć samorząd, aby ograniczyć obszary problemów społecznych?

1)	Wykorzystanie budynków gminy na nowe inwestycje społeczne.	16,67%
2)	Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy.	83,33%
3)	Likwidacja barier architektonicznych.	0,00%
4)	Tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3.	33,33%
5)	Dłuższe godziny działania przedszkoli.	50,00%
6)	Organizowanie prac społecznie użytecznych, interwencyjnych i publicznych.	33,33%
7)	Ograniczenie dostępności do alkoholu.	0,00%
8)	Budowa mieszkań socjalnych.	16,67%
9)	Utworzenie miejsc spotkań dla osób starszych.	0,00%
10)	Zwiększenie dostępu do specjalistycznych usług zdrowotnych i opiekuńczych.	50,00%
11)	Zapewnienie schronienia osobom doznającym przemocy.	16,67%
12)	Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.	0,00%
13)	Poszerzenie oferty kulturalnej.	33,33%
14)	Inne (jakie?)	0,00%

Źródło: opracowanie własne

III 2. 3. Opinia o problemach osób z niepełnosprawnościami

W czterech następnych pytaniach podjęto próbę ustalenia opinii mieszkańców nt. problemów społecznych poszczególnych grup społecznych: osób z niepełnosprawnościami, młodzieży i seniorów oraz sugerowanych działań w kierunku poprawy obecnej sytuacji.

Zdaniem mieszkańców osoby z niepełnosprawnościami najczęściej doświadczają problemów z transportem. Co trzeba podkreślić – taką odpowiedź zaznaczyli literalnie wszyscy ankietowani (100%).

Na drugim miejscu znalazły się bariery architektoniczne w przestrzeni publicznej (66,7%).

W dalszej kolejności – połowę wskazań (50%) – udzielono na brak ofert pracy i utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych, co częściowo łączy się z ww. barierami architektonicznymi.

Konieczne należy zauważyć, że żaden z ankietowanych nie zasugerował, jakoby osoby z niepełnosprawnościami nie były akceptowane w środowisku lokalnym, co z kolei powinno świadczyć o wysokim poziomie empatii mieszkańców i zrozumienia dla problemów takich osób.

Zestawiając ze sobą wyniki badań z 2023 i z 2021⁴ widać zmianę. W 2021 r. jako główne problemy społeczne osób z niepełnosprawnościami respondenci wskazali na brak ofert pracy (62,4% odpowiedzi), natomiast bariery architektoniczne pojawiły się na trzecim miejscu (38,7% odpowiedzi). Nadal respondenci dostrzegają utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (52,7% odpowiedzi w 2021 r.) i brak grup wsparcia (34,4% w 2021 r.).

Tab. 7. Jakich problemów według Pana/Pani najczęściej doświadczają osoby z niepełnosprawnościami

	<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>
1)	Bariery architektoniczne	66,67%
2)	Brak akceptacji w środowisku lokalnym	0,00%
3)	Brak ofert pracy	50,00%
4)	Utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych	50,00%
5)	Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych	0,00%
6)	Brak grup wsparcia	33,33%
7)	Problem z transportem	100,00%
8)	Inne (Jakie?)	0,00%

Źródło: opracowanie własne

III 2. 4. Opinia o problemach społecznych młodzieży

W następnym pytaniu skoncentrowano się na identyfikacji problemów społecznych młodzieży. Zdecydowanie przeważająca część mieszkańców ocenia jako słabą ofertę placówek kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych dla młodzieży (83,33%) oraz że młodzi ludzie nie mają zapewnionych odpowiednich miejsc spotkań (również 83,33%).

⁴ Diagnoza potrzeb i potencjału Gminy Czarnia na lata 2021-2025, s. 55.

Zgodnie z połową udzielonych odpowiedzi (po 50%) młodzież nie ma możliwości dokształcania się oraz jest nisko zaangażowana społecznie.

Warto również zauważyć, że żaden z mieszkańców nie zasygnalizował problemu zażywania narkotyków i dopalaczy przez młodzież (0%).

Tab. 8. Jakie problemy społeczne wobec młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie gminy?

	<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>
1)	Brak miejsca spotkań	83,33%
2)	Słaba oferta placówek kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych	83,33%
3)	Zażywanie narkotyków, dopalaczy	0,00%
4)	Spożywanie alkoholu	16,67%
5)	Palenie papierosów	0,00%
6)	Brak możliwości dokształcania się	50,00%
7)	Niska aktywność/zaangażowanie społeczne	50,00%
8)	Inne (Jakie?)	0,00%

Źródło: opracowanie własne

III 2. 5. Opinia o problemach społecznych osób starszych

Za dominujący problem osób starszych na terenie gminy mieszkańcy uznali problemy zdrowotne (83,33%). Drugą najczęściej udzielaną odpowiedzią jest samotność i izolacja społeczna (66,67%), a trzecią niską aktywność/zaangażowanie społeczne (50% odpowiedzi).

Pozytywnie należy ocenić, że żaden z respondentów (0%) nie wskazał na brak zajęć, kontaktów z ludźmi w tym samym wieku, brak atrakcyjnych ofert spędzania wolnego czasu czy brak miejsca spotkań seniorów.

Zestawienie pytań o problemy osób starszych z 2023 i 2021⁵ obrazują, jak dużą i skuteczną pracę wykonało na przestrzeni tych lat Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia. W 2021 r. za najważniejszy problem osób starszych respondenci uznali samotność i izolację (61,3% odpowiedzi), a problemy zdrowotne znalazły się tuż na drugim miejscu (55,9%). Należy przy tym pamiętać o sytuacji, w której przeprowadzono badania w 2021 r., kiedy to na terenie całej Polski obowiązywał stan epidemii Covid-19 i połączone z nim restrykcje sanitarne (lockdown).

⁵ Diagnoza potrzeb i potencjału Gminy Czarnia na lata 2021-2025, s. 57.

W 2021 r. aż w 38,7% odpowiedzi badani sygnalizowali, że brakuje zajęć dla seniorów, 26,9% - brak oferty spędzania czasu wolnego, natomiast 17,2% – brak miejsca spotkań. Tymczasem w 2023 r. wszystkie te trzy opcje otrzymały po 0% wskazań.

Wychodząc naprzeciw potrzebom osób starszych został utworzony na terenie Gminy Czarnia Klub Senior + z siedzibą w Długiem oraz drugi Klub Senior + w miejscowości Czarnia. Klub Senior + ma za zadanie integrować i aktywizować środowisko seniorów. Seniorom oferuje się m.in.: zajęcia o charakterze kulturalnym, rekreacyjnym, towarzyskim, możliwość wzięcia udziału w rozwijaniu swoich pasji i umiejętności. Korzystanie z oferty „Klubu Senior+” jest bezpłatne. Na terenie Gminy Czarnia nie jest honorowana Ogólnopolska Karta Seniora.

Tab. 9. Jakie problemy społeczne wobec osób starszych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie gminy?

	<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>
1)	Brak zajęć, kontaktów z ludźmi w tym samym wieku	0,00%
2)	Problemy zdrowotne	83,33%
3)	Samotność– izolacja	66,67%
4)	Brak atrakcyjnych ofert spędzania wolnego czasu	0,00%
5)	Niewystarczający zakres usług opiekuńczych	16,67%
6)	Ograniczona zdolność do samodzielnej egzystencji	0,00%
7)	Brak miejsca spotkań	0,00%
8)	Niska aktywność/zaangażowanie społeczne	50,00%
9)	Inne (Jakie?)	0,00%

Źródło: opracowanie własne

Mieszkańcy uważają wszystkie z wymienionych rodzajów działań za potrzebne dla seniorów – i to za każdym razem co najmniej połowa respondentów. W szczególności mieszkańcy wskazują na potrzebę:

- **zwiększenia dostępu do usług rehabilitacyjnych/specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz usługi opiekuńcze (po 83,33%). Koresponduje to ze wskazanymi w poprzednim pytaniu przez mieszkańców głównymi problemami seniorów.**
- **Prowadzenie zajęć sportowych i rekreacyjnych oraz zajęcia kulturalne (również po 83,33%). To z kolei potwierdza pozytywną ocenę tych działań samorządu.**

Najmniej, aczkolwiek zdaniem połowy respondentów, potrzebne jest poradnictwo prawne (50%).

Tab. 10. Czy widzi Pan/Pani potrzebę realizacji następujących działań dla osób w wieku powyżej 60 lat na terenie gminy?

		Tak	Nie	Srednia
1)	Programy profilaktyczne	66,67%	33,33%	1,33
2)	Zwiększenie dostępu do usług rehabilitacyjnych/spec. opieki zdrowotnej	83,33%	16,67%	1,17
3)	Dzienny dom pobytu dla seniorów	66,67%	33,33%	1,33
4)	Poradnictwo prawne	50,00%	50,00%	1,50
5)	Usługi opiekuńcze	83,33%	16,67%	1,17
6)	System teleopieki (zapewniający zdalny nadzór i opiekę przez całą dobę)	66,67%	33,33%	1,33
7)	Telefon zaufania (zapewniający wsparcie psychologiczne)	66,67%	33,33%	1,33
8)	Zajęcia informatyczne (podstawy obsługi komputera i Internetu)	50,00%	50,00%	1,50
9)	Zajęcia sportowe, rekreacyjne	83,33%	16,67%	1,17
10)	Zajęcia kulturalne	83,33%	16,67%	1,17

Źródło: opracowanie własne

III 2. 6. Opinia o pracy Centrum Usług Społecznej w gminie Czarnia

Następne pięć pytań dotyczyło oceny pracy Centrum Usług Społecznej w gminie Czarnia przez respondentów.

Przeważająca większość ankietowanych mieszkańców skorzystała z oferty zapewnianej przez Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia (83,33%).

Wszyscy spośród tych respondentów (100%) brali udział w różnych formach animacji społeczności lokalnej (warsztaty, festyny, konkursy, imprezy sportowe itp.), a 60% zarówno w działaniach w ramach ochrony i promocji zdrowia (badania profilaktyczne, edukacja prozdrowotna, festyny prozdrowotne), jak i korzystała z usług gabinetu fizjoterapii.

Szczegółowy rozkład odpowiedzi zaprezentowano w poniższych tabelach.

Tab. 11. Czy korzystał/a Pan/Pani z oferty Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia?

	Odpowiedź	%
1)	Tak	83,33%
2)	Nie (dlaczego?)	16,67%

Źródło: opracowanie własne

Tab. 12. Z jakich usług CUS Pan/Pani korzystał/a:

	<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>
1)	Punkt terapeutyczny dla osób uzależnionych i współuzależnionych	20,00%
2)	Pomoc psychologiczna dla mieszkańców gminy	20,00%
3)	Usługi opiekuńcze dla seniorów	0,00%
4)	Ochrona i promocja zdrowia (badania profilaktyczne, edukacja prozdrowotna, festyny prozdrowotne)	60,00%
5)	Gabinet fizjoterapii	60,00%
6)	Usługa logopedyczna	20,00%
7)	Aktywizacja zawodowa : doradztwo zawodowe i kursy zawodowe	0,00%
8)	Usługa stomatologiczna dla dzieci	0,00%
9)	Usługi wspomagające dla rodzin (asystent rodziny, pedagog w miejscu zamieszkania, wyjazdy integracyjne dla rodzin)	20,00%
10)	Usługa pedagogiczna	0,00%
11)	Animacja społeczności lokalnej (warsztaty, festyny, konkursy, imprezy sportowe itp.)	100,00%
12)	Pomoc prawna dla mieszkańców gminy	0,00%
13)	Inne (jakie?)	0,00%

Źródło: opracowanie własne

Wszyscy ankietowani dorośli mieszkańcy, którzy korzystali z oferty CUS, są zadowoleni ze sposobu załatwienia ich sprawy (100%). Świadczy to o bardzo wysokiej estymie, jaką CUS w gminie Czarnia darzą mieszkańcy. Stanowi to również bardzo dobry punkt wyjścia do dalszego rozwoju usług CUS.

Tab. 13. Czy był(a) Pan/Pani zadowolona ze sposobu załatwienia sprawy w Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>
Tak	100,00%
Nie (proszę uzasadnić, dlaczego)	0,00%

Źródło: opracowanie własne

Mieszkańcy najczęściej wskazywali (po 83,33% odpowiedzi), że w ramach CUS powinny być kontynuowane: pomoc psychologiczna dla mieszkańców gminy oraz animacja społeczności lokalnej (warsztaty, festyny, konkursy, imprezy sportowe itp.).

Tyle samo odpowiedzi uzyskał gabinet fizjoterapii (83,33%).

Tab. 14. Jaki katalog usług uważa Pan/Pani za niezbędny do dalszej kontynuacji w ramach działania Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia?

1)	Punkt terapeutyczny dla osób uzależnionych i współuzależnionych	50,00%
2)	Pomoc psychologiczna dla mieszkańców gminy	83,33%
3)	Usługi opiekuńcze dla seniorów	16,67%
4)	Ochrona i promocja zdrowia (badania profilaktyczne, edukacja prozdrowotna, festyny prozdrowotne)	50,00%
5)	Gabinet fizjoterapii	83,33%
6)	Usługa logopedyczna	33,33%
7)	Aktywizacja zawodowa : doradztwo zawodowe i kursy zawodowe	16,67%
8)	Usługa stomatologiczna dla dzieci	33,33%
9)	Usługi wspomagające dla rodzin (asystent rodziny, pedagog w miejscu zamieszkania, wyjazdy integracyjne dla rodzin)	16,67%
10)	Usługa pedagogiczna	33,33%
11)	Animacja społeczności lokalnej (warsztaty, festyny, konkursy, imprezy sportowe itp.)	83,33%
12)	Pomoc prawna dla mieszkańców gminy	33,33%
13)	Inne (jakie?)	0,00%

Źródło: opracowanie własne

Większość mieszkańców uważa, że utworzenie Centrum Usług Społecznych w Gminie Czarnia przyczyniło się do rozwiązania problemów społecznych w gminie (66,67%).

Tab. 15. W jakim stopniu Pani/Pana zdaniem utworzenie Centrum Usług Społecznych w Gminie Czarnia przyczyniło się do rozwiązania problemów społecznych w gminie?

1)	W dużym stopniu, to bardzo potrzebna inicjatywa	66,67%
2)	W niewielkim stopniu, potrzebne są ogólnokrajowe zmiany systemowe	16,67%
3)	Nie mam zdania	16,67%

Źródło: opracowanie własne

III 2. 7. Problemy w środowisku lokalnym

Biorąc pod uwagę średnią uzyskanych odpowiedzi, **za najbardziej istotny problem w środowisku lokalnym mieszkańcy Czarni uznali bezdomność (3,0) złą gospodarkę odpadami (2,83%) i wzrost przestępczości (2,67%).**

Natomiast problem, który uzyskał największą liczbę wskazań na „bardzo istotny” jest praca bez ubezpieczenia społecznego („na czarno”) – 50% odpowiedzi.

Dwie sfery problemowe, które zostały najczęściej ocenione jako „raczej istotne”, zyskując po 83,33% odpowiedzi to: bieda i ubóstwo oraz zły stan dróg.

Tab. 16. Jak poważne/istotne są poniższe problemy w Pana/Pani środowisku lokalnym?

		Bardzo istotny	Raczej istotny	Raczej nieistotny	Zdecydowanie nieistotny	Średnia
		% odp.	% odp.	% odp.	% odp.	
1	Bieda, ubóstwo	16,67%	83,33%	0,00%	0,00%	1,83
2	Bezrobocie	16,67%	50,00%	33,33%	0,00%	2,17
3	Bezdomność	0,00%	33,33%	33,33%	33,33%	3,00
4	Słabo rozwinięta sieć komunikacji zbiorowej w gminie	66,67%	16,67%	16,67%	0,00%	1,50
5	Słabo rozwinięta sieć komunikacji zbiorowej z sąsiednimi gminami	33,33%	50,00%	16,67%	0,00%	1,83
6	Wzrost przestępczości	0,00%	50,00%	33,33%	16,67%	2,67
7	Zanieczyszczenie krajobrazu (zaśmiecenie)/wody	0,00%	66,67%	16,67%	16,67%	2,50
8	Zanieczyszczenie powietrza (smog)	0,00%	66,67%	16,67%	16,67%	2,50
9	Wykluczenie społeczne osób starszych	16,67%	50,00%	33,33%	0,00%	2,17
10	Wykluczenie społeczne osób niepełnosprawnych	33,33%	33,33%	33,33%	0,00%	2,00
11	Brak parkingów w mieście	16,67%	50,00%	16,67%	16,67%	2,33
12	Zły stan dróg	16,67%	83,33%	0,00%	0,00%	1,83
13	Nieodpowiednie godziny pracy urzędów dla osób pracujących	16,67%	66,67%	0,00%	16,67%	2,17
14	Zła organizacja gospodarki odpadami	0,00%	50,00%	16,67%	33,33%	2,83
15	Praca bez ubezpieczenia społecznego („na czarno”)	50,00%	16,67%	16,67%	16,67%	2,00
16	Brak opieki nad bezdomnymi zwierzętami	0,00%	66,67%	33,33%	0,00%	2,33

Źródło: opracowanie własne

Zdania na temat zjawiska wykluczenia społecznego w gminie Czarnia są bardzo podzielone. Połowa mieszkańców (50%) uważa, że jest to zjawisko dosyć powszechne, a druga, że niezbyt powszechne.

Tab. 17. Jak powszechne w Pana/Pani opinii jest zjawisko wykluczenia społecznego na terenie gminy?

1)	Bardzo powszechne	0,00%
2)	Dosyć powszechne	50,00%
3)	Niezbyt powszechne	50,00%
4)	Wykluczenie społeczne nie występuje	0,00%

Źródło: opracowanie własne

W następnym pytaniu dopuszczono możliwość dokonania wielokrotnego wyboru.

Za najbardziej narażone na ryzyko wykluczenia społecznego mieszkańcy uznali rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień (66,67% odpowiedzi), a także osoby o niskim statusie materialnym (50%).

Osoby samotnie wychowujące dzieci nie są zdaniem mieszkańców w ogóle narażeni na wykluczenie społeczne (0% odpowiedzi).

Tab. 18. Jakie grupy społeczne są najbardziej narażone na wykluczenie społeczne w Pana/Pani otoczeniu?

1)	Osoby starsze	33,33%
2)	Osoby bezdomne	16,67%
3)	Rodziny wielodzietne	16,67%
4)	Dzieci i młodzież	16,67%
5)	Osoby niepełnosprawne	33,33%
6)	Osoby o niskim statusie materialnym	50,00%
7)	Osoby samotnie wychowujące dzieci	0,00%
8)	Rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień	66,67%
9)	Rodziny zmagające się z problemem przemocy domowej	33,33%
10)	Inna grupa (jaka?)	0,00%

Źródło: opracowanie własne

W opinii badanych dorosłych mieszkańców główną przyczyną powodującą bezradność rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego to różne uzależnienia (83,33% odpowiedzi), natomiast w dalszej kolejności jest to na równi wielodzietność (66,67%), a także przemoc w rodzinie (66,67%).

Tab. 19. Jakie są Pana/Pani zdaniem przyczyny bezradności rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego?

1)	Niepełna rodzina	33,33%
2)	Bezrobocie	16,67%
3)	Ubóstwo	33,33%
4)	Wielodzietność	66,67%
5)	Uzależnienia	83,33%
6)	Przemoc w rodzinie	66,67%
7)	Niepelnosprawność/choroby	16,67%
8)	Niskie umiejętności rodzicielskie/wychowawcze	33,33%
9)	Inne (jakie?)	0,00%

Źródło: opracowanie własne

Wszyscy badani mieszkańcy uważają, że sytuację rodzin z trudnościami wychowawczymi może poprawić poradnictwo specjalistyczne (psychologiczne, prawne itp.). Tak podaje 100% ankietowanych.

W drugiej kolejności mieszkańcy sygnalizują pomoc asystenta rodziny lub rodziny wspierającej, profilaktykę i terapię uzależnień oraz działania edukacyjne (wszystkie trzy odpowiedzi zyskały po 66,67% odpowiedzi).

Jedyna opcja wsparcia, której nie popiera żaden z badanych mieszkańców to wsparcie finansowe (0%).

Tab. 20. Jakie działania Pana/Pani zdaniem poprawiłyby sytuację rodzin z trudnościami wychowawczymi w gminie?

1)	Pomoc terapeutyczna	50,00%
2)	Profilaktyka i terapia uzależnień	66,67%
3)	Praca socjalna	16,67%
4)	Wsparcie finansowe	0,00%
5)	Zwiększenie ofert instytucji wspierających rodzinę	33,33%
6)	Działania edukacyjne (kursy, szkolenia, warsztaty itp.)	66,67%
7)	Poradnictwo specjalistyczne (psychologiczne, prawne itp.)	100,00%
8)	Kampanie informacyjne (ulotki, plakaty, strona www, konferencje itp.)	16,67%
9)	Pomoc asystenta rodziny lub rodziny wspierającej	66,67%
10)	Inne (jakie?)	0,00%

Źródło: opracowanie własne

Mieszkańcy w większości deklarują wiedzę o tym, w jakim miejscu mogą uzyskać pomoc osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków, doznające przemocy domowej i bezdomne (po

66,67%). Znamiennym wyjątkiem jest niższy stopień wiedzy o miejscach zapewniających pomoc dla osób uzależnionych od hazardu (jedynie 50% mieszkańców ma takie informacje).

Tab. 21. Wiedza o miejscach wsparcia

	Czy wie Pan/Pani, gdzie w gminie może uzyskać pomoc osoba będąca...?			
		Tak, wiem gdzie % odp.	Nie wiem gdzie % odp.	Średnia
1)	uzależniona od alkoholu	66,67%	33,33%	1,33
2)	uzależniona od narkotyków	66,67%	33,33%	1,33
3)	uzależniona od hazardu	50,00%	50,00%	1,50
4)	ofiarą przemocy domowej	66,67%	33,33%	1,33
5)	osoba bezdomna	66,67%	33,33%	1,33

Źródło: opracowanie własne

Mieszkańcy nie są jednomyślni co do zakresu usług społecznych, które są potrzebne w gminie w pierwszej kolejności. **Aczkolwiek najwięcej odpowiedzi uzyskała polityka prorodzinna (50%).**

W związku z tym może dziwić, że żaden z badanych nie opowiedział się za (również) inną opcją w postaci wspierania rodziny czy wspierania pieczy zastępczej.

Ponadto nikt z badanych mieszkańców nie zasygnalizował, jakoby w gminie były potrzebne działania w zakresie kultury fizycznej i turystyki (0%), pobudzania aktywności obywatelskiej (0%) oraz mieszkalnictwa (0%).

Tab. 22. Sugerowane obszary usług społecznych

	Prosimy o podanie z jakiego zakresu usługi społeczne są według Pana/Pani najbardziej pożądane:	
1)	polityki prorodzinnej (jakie?)	50,00%
	Asystent rodziny, pedagog	16,67%
2)	wspierania rodziny (jakie?)	0,00%
3)	systemu pieczy zastępczej (jakie?)	0,00%
4)	pomocy Społecznej (jakie?)	16,67%
5)	promocji i ochrony zdrowia (jakie?)	16,67%
	Rehabilitacja	16,67%
6)	wspierania osób niepełnosprawnych (jakie?)	33,33%
	fizjoterapia	16,67%
	Dowozy dla osób niepełnosprawnych, taxi	16,67%
7)	edukacji publicznej (jakie?)	16,67%
8)	przeciwdziałania bezrobociu (jakie?)	33,33%
	Staże	16,67%

9)	kultury (jakie?)	33,33%
	imprezy	16,67%
10)	kultury fizycznej i turystyki (jakie?)	0,00%
11)	pobudzania aktywności obywatelskiej (jakie?)	0,00%
12)	mieszkalnictwa (jakie?)	0,00%
13)	ochrony środowiska (jakie?)	16,67%
14)	reintegracji zawodowej i społecznej (jakie?)	16,67%

Źródło: opracowanie własne

Mieszkańcy w większości są zdania, że częstotliwość wydarzeń kulturalnych na terenie gminy jest wystarczająca (83,33%.)

Tab. 23. Opinia nt. częstotliwości wydarzeń kulturalnych na terenie gminy.

23.	Częstotliwość wydarzeń kulturalnych na terenie gminy jest:	
1)	Duża	0,00%
2)	Wystarczająca	83,33%
3)	Mała	16,67%

Mieszkańcy najlepiej oceniają swoją sytuację materialną i mieszkaniową (średnia z odpowiedzi wyniosła po 2,00).

Nieco niżej mieszkańcy ocenili swoją sytuację rodzinną i zdrowotną (po 1,83%).

Tab. 24. Ocena sytuacji życiowej

	Bardzo dobra	Raczej dobra	Średnia	Raczej zła	Średnia
Sytuacja materialna	16,67%	66,67%	16,67%	0,00%	2,00
Sytuacja mieszkaniowa	16,67%	66,67%	16,67%	0,00%	2,00
Sytuacja rodzinna	16,67%	83,33%	0,00%	0,00%	1,83
Sytuacja zdrowotna	33,33%	50,00%	16,67%	0,00%	1,83

Źródło: opracowanie własne

III 3. Badanie uczniów

III 3. 1. Czas wolny

Większość badanych uczniów deklaruje, że czas wolny spędza w domu (43,14%). Drugim w kolejności popularnym sposobem jest spędzanie czasu wolnego w plenerze poza domem (27,45%), a trzecim w ogrodzie (23,53%). Najmniej uczniów spędza czas wolny w innych miejscach poza domem (5,88%).

Tab. 25. Gdzie zwykle spędzasz czas wolny?

1)	w domu	43,14%
2)	w ogrodzie	23,53%
3)	na świeżym powietrzu poza domem	27,45%
4)	w innych miejscach poza domem, (galeriach, klubach sportowych, młodzieżowych domach kultury, klubach, kawiarniach itd.)	5,88%

Źródło: opracowanie własne

Badani uczniowie najczęściej spędzają czas wolny wspólnie z rodziną (39,22%), a najrzadziej z kolegami i innymi znajomymi, ale kontaktując się z nimi przez telefon lub komputer (1,96%).

Tab. 26. Z kim najczęściej spędzasz czas wolny?

1)	z kolegami/znajomymi spoza szkoły	7,84%
2)	z kolegami/znajomymi z klasy/szkoły	15,69%
3)	z rodziną	39,22%
4)	z psem, kotem lub innym zwierzęciem	7,84%
5)	z moim chłopakiem / dziewczyną	5,88%
6)	sam	21,57%
7)	z kolegami/znajomymi, ale kontaktując się przez telefon lub komputer	1,96%

Źródło: opracowanie własne

Najpopularniejszą formą spędzania czasu wolnego przez uczniów jest słuchanie muzyki (17,65%). Poza tym uczniowie deklarują, że przeznaczają czas wolny na wiele rozmaitych aktywności z jednym wyjątkiem – żaden uczeń nie wskazał opcji, że czyta czasopisma (0%).

Tab. 27. W jaki sposób najczęściej spędzasz czas wolny?

1)	Gram na komputerze	9,80%
2)	gram na telefonie	9,80%
3)	„siedzę” na Internecie	7,84%
4)	SMS-uję lub rozmawiam przez telefon	1,96%
5)	czytam książki	9,80%
6)	czytam czasopisma	0,00%
7)	spotykam się ze znajomymi	13,73%
8)	gram z kolegami/znajomymi	3,92%
9)	słucham muzyki	17,65%
10)	na moje hobby	9,80%
11)	uprawiam sport	7,84%
12)	oglądam telewizję	0,00%
13)	Inne	7,84%
14)	Wykonuję swoje hobby np. majserkowanie przy maszynach i urządzeniach	1,96%
15)	bawie się z koleżanką	1,96%

16)	spędzam wolny czas z świnką morską, i piaskami	1,96%
17)	pomagam w gospodarstwie	1,96%

Źródło: opracowanie własne

Zwraca uwagę to, że zgodnie z jedynie 25,49% odpowiedzi uczniów, w okolicy jest dużo ciekawych możliwości spędzania czasu wolnego.

Najwięcej odpowiedzi uczniów wskazuje na to, że w okolicy ich miejsca zamieszkania mogłoby być więcej ścieżek rowerowych i do biegania (29,41% odpowiedzi).

Ponadto uczniowie sygnalizują potrzebę zorganizowania w okolicy wielu form dla spożytkowania czasu, w tym w drugiej kolejności na rozbudowę infrastruktury sportowej (więcej obiektów sportowych np. boisk do gry, pływalni, kortów, siłowni itp.) – 25,49%.

Pojawiają się również wskazania dotyczące nie tylko aktywności ruchowej i sportowej, ale również kulturalnej. Zgodnie z 13,73% odpowiedzi mogłaby powstać świetlica / ognisko dla dzieci i młodzieży, a 7,84% mógłby powstać teatr amatorski dla młodzieży i dorosłych. Zagadnienie zajęć dodatkowych i kulturalnych zostało rozwinięte w następnym pytaniu.

Tab. 28. Czy uważasz, że w Twojej okolicy jest dużo propozycji spędzania wolnego czasu?

1)	Tak, jest dużo ciekawych propozycji	25,49%
2)	Nie, mogłoby być więcej obiektów sportowych np. boisk do gry, pływalni, kortów, siłowni itp.	25,49%
3)	Nie, mogłoby być więcej ścieżek rowerowych i do biegania	29,41%
4)	Nie, mogłoby być więcej parków, terenów zielonych	7,84%
5)	Nie, mogłaby powstać świetlica / ognisko dla dzieci i młodzieży	13,73%
6)	Nie, mógłby powstać teatr amatorski dla młodzieży i dorosłych	7,84%
7)	Nie, mógłby powstać klub sportowy	19,61%
8)	Nie, mogłoby być więcej placów zabaw	7,84%
9)	Inne (jakie?)	9,80%
	mogła by powstać siłownia do treningu masy mięśniowej	1,96%
	nie	1,96%

Źródło: opracowanie własne

Blisko połowa uczniów (49,02%) deklaruje, że szkoła jest tą instytucją, która pomaga im organizować czas wolny i rozwijać zainteresowania.

Na drugim miejscu znalazły się co prawda określone zbiorczo „inne” organizacje i instytucje, do których uczęszcza 23,53% uczniów na zajęcia dodatkowe. W tym jednak

tylko 3,92% wskazało, że jest członkiem młodzieżowej drużyny pożarniczej lub harcerstwa, a pozostali badani zadeklarowali, że nigdzie nie uczęszczają.

Jest to niepokojące zjawisko, zwłaszcza w zestawieniu z innymi, dużo niższymi wskazaniami: zaledwie po 1,96% ankietowanych uczniów rozwija zainteresowania w domu kultury i ośrodku sportu, po 5,88% w bibliotece i szkole językowej i najwięcej – 11,76% - w klubie sportowym.

Tab. 29. Jakie organizacje, instytucje pomagają Ci organizować czas wolny i rozwijać zainteresowania? Gdzie najczęściej chodzisz na zajęcia dodatkowe?

1)	szkoła	49,02%
2)	Ośrodek / Dom Kultury	1,96%
3)	Biblioteka Publiczna	5,88%
4)	klub sportowy	11,76%
5)	szkoła językowa	5,88%
6)	Ośrodek / Centrum Sportu	1,96%
7)	Inne	23,53%
	nigdzie	3,92%
	żadne	1,96%
	straż (MDP)	1,96%
	nie chodzę na zajęcia dodatkowe	1,96%
	Nie chodzę	1,96%
	dom	1,96%
	nic	1,96%
	nikt	1,96%
	harcerstwo	1,96%
	podwórko	1,96%
	sam	1,96%

Źródło: opracowanie własne

III 3. 2. Aktywność społeczna

Dzieci i młodzież szkolna w gminie Czarnia w większości podejmuje różne formy aktywności społecznej. Jedynie 15,69% badanych uczniów stwierdziło, że nigdy nie brało udziału w żadnej akcji społecznej.

Ponad połowa odpowiedzi dotyczyła uczestnictwa w akcji sprzątania lasu (52,94%), a niewiele mniej w różnych konkursach szkolnych (45,10%). Trzecią najczęściej wskazywaną aktywnością jest zbiórka pieniędzy z Caritasem (35,29%).

Blisko 1/10 ankietowanych (9,80%) wskazało na inne formy w postaci wolontariatu, co może dowodzić jego niemałej popularności i zapotrzebowania na wolontariuszy w środowisku lokalnym.

Tab. 30. Czy brałeś kiedykolwiek udział w przygotowywaniu akcji lub działań społecznych np. charytatywnych, ekologicznych czy edukacyjnych?

1)	Nie, nigdy	15,69%
2)	Tak, zbiórka pieniędzy z Caritasem	35,29%
3)	Tak, zbiórka przy WOŚP	15,69%
4)	Tak, Świąteczna Paczka	29,41%
5)	Tak, koncert charytatywny	11,76%
6)	Tak, sprzątanie lasu	52,94%
7)	Tak, gra miejska	3,92%
8)	Tak, konkursy szkolne	45,10%
9)	Tak, festyn szkolny	15,69%
10)	Inne	9,80%
	wolontariat	1,96%

Źródło: opracowanie własne

III 3. 3. Udział w wydarzeniach kulturalnych

Największa część uczniów deklaruje, że bierze udział w wydarzeniach kulturalnych kilka razy do roku (35,29%). Mocno zwraca uwagę to, że niewiele mniej uczniów, blisko 1/3 (29,41%) była na takim wydarzeniu kilka razy w życiu.

Tab. 31. Jak często bierzesz udział w wydarzeniach kulturalnych np. wyjście do kina, teatru, na festiwal, udział w zajęciach w Domu Kultury, itp.?

1)	byłem kilka razy w życiu	29,41%
2)	kilka razy w roku	35,29%
3)	kilkanaście razy w roku	17,65%
4)	przynajmniej raz w miesiącu	11,76%
5)	Inne	5,88%
	zawsze	1,96%
	nigdy	1,96%

Źródło: opracowanie własne

III 3. 4. Wsparcie psychologiczne

Ponad połowa uczniów (58,82%) deklaruje, że wie, w jakie miejsce może się zgłosić w razie potrzeby wsparcia psychicznego. Oznacza to, że pozostałe 41,18% nie ma takiej wiedzy.

Uczniowie podali bardzo wiele miejsc, w których można otrzymać wsparcie psychiczne, z czego najczęściej wskazywali na psychologa (17,64% uczniów) i psychologa szkolnego (19,6%).

Warto odnotować, że 1,96% uczniów wskazało na Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia. Korzystania z usług CUS dotyczyło ostatnie pytanie zadane uczniom.

Tab. 32. Czy wiesz gdzie się zwrócić się gdybyś potrzebował wsparcia psychicznego?

1)	Nie	41,18%
2)	Tak, gdzie?	58,82%

Źródło: opracowanie własne

III 3. 5. Korzystanie z oferty CUS

Najwięcej (33,33%) uczniów deklaruje, że korzystała z różnych form animacji społeczności lokalnej zapewnianej przez CUS (warsztaty, festyny, konkursy, imprezy sportowe itp.).

Drugie w kolejności najczęstsze odpowiedzi wskazywały na „inne” opcje, lecz bez sprecyzowania, co respondenci mają na myśli.

Okazuje się, że uczniowie korzystają z szerokiej palety usług społecznych oferowanych przez CUS. Wyjątkiem jest poradnictwo prawne (0%), co jednak należy potraktować ze zrozumieniem, z uwagi na młody wiek respondentów (poniżej 18 lat).

Dla porównania w poniższej tabeli przedstawiono również odpowiedzi, których na to samo pytanie udzielili dorośli badani mieszkańcy gminy.

Tab. 33. Z jakich usług, zajęć organizowanych przez Centrum Usług Społecznych korzystałeś/aś?

	Rodzaj usługi	% odp. uczniowie	% odp. dorośli
1)	Punkt terapeutyczny dla osób uzależnionych i współuzależnionych	3,92%	20,00%
2)	Pomoc psychologiczna dla mieszkańców gminy	5,88%	20,00%
3)	Usługi opiekuńcze dla seniorów	5,88%	0,00%
4)	Ochrona i promocja zdrowia (badania profilaktyczne, edukacja prozdrowotna, festyny prozdrowotne)	5,88%	60,00%
5)	Gabinet fizjoterapii	5,88%	60,00%
6)	Usługa logopedyczna	3,92%	20,00%
7)	Aktywizacja zawodowa : doradztwo zawodowe i kursy zawodowe	3,92%	0,00%
8)	Usługa stomatologiczna dla dzieci	5,88%	0,00%
9)	Usługi wspomagające dla rodzin (asystent rodziny, pedagog w miejscu zamieszkania, wyjazdy integracyjne dla rodzin)	1,96%	20,00%
10)	Usługa pedagogiczna	1,96%	0,00%

11)	Animacja społeczności lokalnej (warsztaty, festyny, konkursy, imprezy sportowe itp.)	33,33%	100,00%
12)	Pomoc prawna dla mieszkańców gminy	0,00%	0,00%
13)	Inne (jakie?)	21,57%	0,00%

Źródło: opracowanie własne

IV Wyniki badań focusowych

W ramach niniejszej ewaluacji przeprowadzono wywiady pogłębione z dyrektorami szkół funkcjonujących na terenie gminy Czarnia oraz z personelem zatrudnionym w Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia. W dwóch następnych podrozdziałach zaprezentowano najważniejsze spostrzeżenia wyrażone przez obie grupy zawodowe w odpowiedzi na zadane pytania.

IV 1. Wywiady z dyrektorami szkół

1/ Jakie działania powinna podjąć gmina, aby polepszyć poziom życia mieszkańców. Co może usprawnić funkcjonowanie instytucji pomocy społecznej w gminie?

- Zaktywizować społeczeństwo lokalne do czynnego brania udziału w akcjach np. „Bieg charytatywny”. Mimo szerokiej promocji zainteresowanie jest bardzo słabe.
- Respondenci wskazują na braki w gminie miejsc gdzie mogli by ludzie spędzać czas np. siłowni
- Brak oferty na rozwój osobisty zarówno dla dzieci, młodzieży jak i dorosłych.
- Brak zajęć stałych. Jeżeli coś się pojawia w ofercie jest to z pieniędzy z grantów, projektów i kiedy pula pieniędzy się wyczerpuje oferta zajęć znika.
- Z rozmów z mieszkańcami respondenci wskazują, wiele działań na terenie gminy wymaga od uczestników niesamowitej systematyczności, zaangażowania i poświęceń i to ludzi odstrasza że nie podołają takiemu zaangażowaniu na 100 %
- Za mało jest w ofercie zajęć ruchowych, sportowych

2/ Jakie działania należy podjąć w pierwszej kolejności, aby zmniejszyć lub wyeliminować takie problemy społeczne, jak:

a) dostępność osób z niepełnosprawnością do usług publicznych,

- nie ma problemu z dostępem do usług publicznych

b) stan bezpieczeństwa,

c) uzależnienia,

- na terenach szkoły nie zauważają uzależnień
- problemem jest przyzwolenie społeczne na jazdę pojazdami pod wpływem alkoholu.

d) dezorganizacja życia rodzin,

e) przemoc domowa,

- nie są zauważalne sygnały o stosowaniu przemocy domowej u dzieci

f) problemy w kwestiach opiekuńczo-wychowawczych,

- rodziny, które mają problemy w kwestiach opiekuńczo-wychowawczych są objęci pomocą asystentów rodziny.
- Fajna byłaby oferta pokazania jak można inaczej spędzać czas, wspólnych wyjazdów, żeby im pokazać wyższą kulturę, żeby wyrównać ich szanse.

g) bezrobocie, bezdomność, bieda,

Problemem jest to, że mieszkańcy utrzymują się z hodowli bydła i specyfika tego zajęcia ogranicza ich mobilność i możliwość angażowania się w życie społeczne gdyż praca jest bardzo angażująca i wymaga spędzania bardzo dużo czasu w obejściu i poświęcaniu go na opiekę nad zwierzętami.

3/ Czy Pani/Pana zdaniem wśród mieszkańców występuje problem uzależnień behawioralnych (od zachowań, np. używania Internetu, smartfona). Jeżeli tak, to w jaki sposób można pomóc osobom z takim uzależnieniem i zapobiegać ich występowaniu?

- Na terenie szkół jest zakaz posiadania telefonów więc w szkole nie widać problemu uzależnienia.
- Jednak duży problem są grupy w portalach społecznościowych i tam konflikty
- Sposobem na przeciwdziałanie uzależnieniem behawioralnym jest zorganizowanie zajęć, grup które by umożliwiły spędzenie czasu w sposób alternatywny. Pokazać, że można fajnie spędzać czas bez np. Internetu, smartfona w rękę.
- Dużym problemem jest to, że dorośli bardzo dużo korzystają z telefonów, dają już bardzo małym dzieci telefonu dla swojego spokoju.
- Profilaktyka osób dorosłych, jakie są konsekwencje używania smartfonów i utwierdzać ich w stanowczych posunięciach mających na celu ograniczania dostęp do elektroniki ich dzieci

- Nauka asertywności wobec swoich dzieci, wyznaczania granic, umiejętności wychowawczych.

4/ Jak ocenia Pani/Pana sytuację życiową niepełnosprawnych mieszkańców w podanych sferach:

a) sytuacja materialna osób niepełnosprawnych,

b) mieszkalnictwo,

c) integracja,

- uczennica nie miała problemu z integracją z grupą rówieśniczą

d) komunikacja i informacja,

e) edukacja,

- w szkole była uczennica z niepełnosprawnością ruchową. Uczęszczała ona do szkoły masowej.

- Szkoła nie ma barier architektonicznych

f) praca i stosunek pracodawców.

5/ Czy jest grupa społeczna wśród mieszkańców, która wymaga obecnie szczególnie starannego wsparcia i jakie działania mogłyby polepszyć sytuację tej grupy?

- Działania są ujęte w planie działań profilaktycznych w ramach których jest podejmowane szereg działań.
- Niestety mimo, że można byłoby podjąć wiele więcej inicjatyw, barierą są finanse.
- Biblioteka też stara pełnić się rolę domu kultury, prowadzone są zajęcia dodatkowe. Problemem są warunki lokalowe, kadrowe i finansowe.

6/ Jakie działania w sferze wychowawczo-profilaktycznej powinny podjąć: miasto, szkoły i inne instytucje, aby poprawić dobrostan dzieci i młodzieży?

- Stworzenie dzieciom i młodzieży miejsca gdzie mogliby spędzać czas poza szkołą w sposób atrakcyjny dla siebie. Dzieci i młodzież chciałaby mieć miejsce gdzie mogłaby przebywać poza szkołą. (forma świetlicy)

7/ Co można polepszyć w zakresie współpracy przy rozwiązywaniu problemów społecznych pomiędzy instytucjami miasta a organizacjami trzeciego sektora (np. stowarzyszeniami, fundacjami).

- Organizacje bardzo wspomagają szkoły, bibliotekę we wszelkich inicjatywach.

- Organizacji jest mało a wymagania stawiane im są bardzo duże.
- Organizacje zamiast wychodzić z inicjatywą i mieć zapał do podejmowania własnych działań i inicjatyw większość ich możliwości i czasu jest wykorzystywana do pomocy przy organizacji inicjatyw innych podmiotów gminnych.
- Widać u nich wypalenie i niechęć do współpracy i realizacji inicjatyw innych
- Spowodowane jest to brakami kadrowymi w placówkach gminnych co wymusza na nich szukanie wsparcia u osób, które pracują na rzecz stowarzyszeń
- Organizacje nie mają chwili żeby „złapać oddech”
- Przydałby się w bibliotece animator kultury, ponieważ na razie są tylko zatrudnieni bibliotekarze i nie ma osoby, która by się zajmowała organizacją czasu wolnego dzieci.

8/ W jaki sposób można zachęcić mieszkańców do większego zaangażowania w lokalne sprawy społeczne?

- Respondenci sami zastanawiają się jak dotrzeć do ludzi z gminy
- Wydaje się im, że z powodu tego, że większość działań jest za darmo ludzie nie mają poczucia odpowiedzialności, współtworzenia, brak dania czegoś od siebie powoduje, że ludzie są roszczeniowi, nie korzystają z tego co jest darmowe albo zaczynają przychodzić i nie kontynuują.
- W gminie są pojedyncze osoby, które chętnie angażują się w sprawy lokalne, ale oni są już bardzo wyeksploatowani, wypaleni
- Niestety osoby, które działają są wystawieni na największą krytykę, bo do pracy i działania chętnych jest nie wiele ale za to do krytyki jest bardzo duża grupa osób
- Dotrzeć z ankietą do opinii publicznej jakie oni mają potrzeby czego by chcieli.

9/ Jak ocenia Pan/Pani jakość współpracy organizacji pozarządowych z instytucjami gminy, co można ulepszyć?

- Organizacje pozarządowe są też zniechęcone do działania ponieważ wkładają mnóstwo pracy w inicjatywy a odbiór jest bardzo niezadawalający (mała ilość chętnych)
- Z jednym stowarzyszeniem jest utrudniona współpraca bo ciągle zmienia się zarząd i tak naprawdę nie wiadomo z kim rozmawiać kto jest na daną chwilę osobą decyzyjną
- Liczne konflikty wewnętrzne w stowarzyszeniach, również nie ułatwiają współpracy i odbioru przez społeczeństwo.

IV 2. Kadra CUS

1/ Jakie działania powinna podjąć gmina, aby polepszyć poziom życia mieszkańców. Co może usprawnić funkcjonowanie instytucji pomocy społecznej w gminie?

- Usługa transportowa dla mieszkańców (bo jest dużo osób starszych, samotnych, niepełnosprawnych)

2/ Jakie działania należy podjąć w pierwszej kolejności, aby zmniejszyć lub wyeliminować takie problemy społeczne, jak:

a) dostępność osób z niepełnosprawnością do usług publicznych,

- ogólnie usługi publiczne są dostępne zarówno architektonicznie jak i zabezpieczona jest np. rehabilitacja.
- Jedyne co można byłoby ulepszyć to transport.

b) stan bezpieczeństwa,

- gmina jest bezpieczna

c) uzależnienia,

- usprawnić działanie sądów. Są w gminie terapeuci, zespoły interdyscyplinarne, prowadzone są działania motywacyjne.

d) dezorganizacja życia rodzin,

- funkcjonują asystenci rodziny, pedagog, usługi wspomagające rodzinę

e) przemoc domowa,

- dostępni są terapeuci, zespół mające na celu pomoc, psychologizy

f) problemy w kwestiach opiekuńczo wychowawczych,

g) bezrobocie, bezdomność, bieda,

- bezdomność nie istnieje w gminie.

CUS jest po wprowadzeniu projektu, który w 100% realizuje potrzeby społeczeństwa. Interlokutorzy nie wyrazili w wywiadach, aby dostrzegali jakiegokolwiek luki w działaniu CUS. Oferta usług CUS jest bardzo szeroka.

3/ Czy Pani/Pana zdaniem wśród mieszkańców występuje problem uzależnień behawioralnych (od zachowań, np. używania Internetu, smartfona). Jeżeli tak, to w jaki sposób można pomóc osobom z takim uzależnieniem i zapobiegać ich występowaniu?

- CUS stawia na profilaktykę

- Nie mieli przypadku aby ktoś zgłosił się do nich z takim problem

4/ Jak ocenia Pani/Pana sytuację życiową niepełnosprawnych mieszkańców w podanych sferach:

a) sytuacja materialna osób niepełnosprawnych,

b) mieszkalnictwo,

c) integracja,

d) komunikacja i informacja,

- komunikacja jest ciężka, z powodu, iż jest to gmina wiejska domy są oddalone od siebie o kilka km, osoby starsze niepełnosprawne nie korzystają z Internetu jest słaby transport głównie dla dzieci uczących się, ciężko jest dotrzeć do niektórych zwłaszcza zimą

e) edukacja,

- dostępny jest specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy

f) praca i stosunek pracodawców.

- Nie ma dużo zakładów pracy. Respondenci nie mają wiedzy czy ktoś zatrudnia osoby niepełnosprawne.

Osoby niepełnosprawne są w bardzo różnej sytuacji zarówno materialnej jak i mieszkaniowej. Są osoby niepełnosprawne samotne, którym trzeba nieść pomoc opiekuńczą, jak i takie, które mieszkają z rodzinami w mieszkaniach bez barier architektonicznych. Jak w każdej grupie społecznej ich sytuacja jest różna zależy od jednostki. W gminie jest dużo starszych panów kawalerów żyjących w skrajnym ubóstwie pobierających stałe zasiłki.

5/ Czy jest grupa społeczna wśród mieszkańców, która wymaga obecnie szczególnie starannego wsparcia i jakie działania mogłyby polepszyć sytuację tej grupy?

- Społeczeństwo jest społeczeństwem starzejącym. Młodzi wyjeżdżają i osoby starsze zostają same. CUS świadczy usługi opiekuńcze, wychnieniowe, jest fizykoterapia, rehabilitacja. Działają na taką skalę na jaką pozwalają fundusze.
- Na pewno brakuje usług transportowych.
- Bardzo dużo jest konfliktów między starymi, niedołączonymi rodzicami, a dziećmi którzy zostali na roli.

6/ Jakie działania w sferze wychowawczo-profilaktycznej powinny podjąć: miasto, szkoły i inne instytucje, aby poprawić dobrostan dzieci i młodzieży?

- Zdaniem rodziców powinna zostać utworzona świetlica, w której prowadzono by dodatkowe zajęcia pozaszkolne.
- Powołana jest młodzieżowa rada gminy więc zaczątek działań na rzecz dzieci i młodzieży już jest.
- Jest na terenie gminy pedagog wspomagający dzieci w nauce, jest logopeda, wyjazdy dla rodziców, organizowane zajęcia, planowane są półkolonie, jest asystent rodziny.

7/ Co można polepszyć w zakresie współpracy przy rozwiązywaniu problemów społecznych pomiędzy instytucjami miasta a organizacjami trzeciego sektora (np. stowarzyszeniami, fundacjami).

- 30% usług realizowanego projektu pn. Centrum Usług Społecznych w Gminie Czarnia zlecane jest do realizacji stowarzyszeniom.
- Stowarzyszenie wypalają się, często za mało osób w stowarzyszeniach angażuje się w realizację zleconego zadania.
- Organizowane są spotkania dla stowarzyszeń, podczas których specjaliści, w tym z Mazowieckiego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej, tłumaczą, w jaki sposób prawidłowo formułować wnioski projektowe. CUS aktywnie wspiera organizacje pozarządowe. Co prawda w organizacjach pozarządowych jest dużo chęci do działań, niemniej wiele spraw jest organizowanych w tzw. czynnie społecznym, a nie wszyscy się na to godzą.
- CUS ma organizatora społeczności lokalnej, który służy pomocą stowarzyszeniom, wspiera ich i pomaga im organizować ich działania (pomaga w rozliczeniach, pisaniu wniosków itp.).

8/ W jaki sposób można zachęcić mieszkańców do większego zaangażowania w lokalne sprawy społeczne?

- Na co dzień CUS diagnozuje i dostosowuje inicjatywy do potrzeb społeczności
- Oferta powinna być jak najszersza aby wszyscy znaleźli coś dla siebie
- W działania włączają się zazwyczaj te same osoby bądź grupy np. koło gospodyń wiejskich.

9/ Jak ocenia Pan/Pani jakość współpracy organizacji pozarządowych z instytucjami gminy, co można ulepszyć?

- Organizacje głównie współpracują z CUS.
- Współpraca jest bardzo ścisła. CUS na co dzień daje organizacjom narzędzia do pracy i zadania do realizacji.

V Rekomendacja dalszych działań – sfery z Programu Usług Społecznych

Zgodnie z Programem Usług Społecznych Gminy Czarnia na lata 2021-2023 został wyodrębniony Katalog usług społecznych określający zakres usług społecznych wynikających z potrzeb lokalnej wspólnoty samorządowej tj. gminy. Został on opracowany zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych, przeprowadzoną diagnozą oraz konsultacjami społecznymi. Został on podzielony na 6 podstawowych obszarów, w ramach których zapewniana się określony wachlarz usług.

Biorąc pod uwagę uzyskane w toku badań ankietowych i wywiadów sugestie dalszych działań, zostały sformułowane następujące rekomendacje działań dla władz gminy w kontekście każdej ze sfer usług społecznych przyjętych w Programie Usług Społecznych

Tab. 34. Rekomendowane działania w ramach Programu Usług Społecznych

I POMOC SPOŁECZNA	
Działania przewidziane w Programie	Rekomendowane działania
1. Wsparcie osób uzależnionych i współuzależnionych	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie warunków do dalszego funkcjonowania punktu terapii uzależnień – 20% badanych dorosłych deklaruje, że korzystało z punktu, a 50% sygnalizuje potrzebę kontynuowania jego pracy. • Zintensyfikowanie działań na rzecz grup – zdaniem mieszkańców - najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym w gminie czyli rodzin i osób dotkniętych problemami uzależnień oraz osób o niskim statusie materialnym. • Konieczność łączenia działań w zakresie profilaktyki alkoholowej z innymi uzależnieniami: od substancji psychotropowych, środków zastępczych, NSP oraz behawioralnych. Stąd konieczność realizacji wielowymiarowych działań w zakresie przemocy i cyberprzemocy oraz kształtujących umiejętności interpersonalne i społeczne (np. komunikacja, rozpoznawanie psychomanipulacji).

<p>2. Wsparcie osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, wymagających wsparcia psychologicznego i prawnego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie warunków do dalszego doradztwa i konsultacji psychologicznych (20% badanych dorosłych deklaruje, że korzystało z porad, a 83,33% odpowiedzi dorosłych badanych popiera ten pomysł) • Należy przemyśleć zasadność dalszego funkcjonowania usługi porad prawnych lub jej lepszą promocję (0% badanych mieszkańców podało, że z nich korzystało, a jedynie ok. 1/3 popiera pomysł ich dalszego utrzymania – 33,33% odpowiedzi).
<p>3. Wsparcie osób starszych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dalsze zapewnianie i rozwój dostępności do usług społecznych i usługi świadczonej w ramach realizacji Programu „Opieka Wytchnieniowa” dla opiekunów faktycznych. • Kontynuowanie dotychczasowych działań, w tym w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> a) zwiększenia dostępu do usług rehabilitacyjnych/specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz usługi opiekuńcze (po 83,33% odpowiedzi dorosłych badanych). b) prowadzenie zajęć sportowych i rekreacyjnych oraz zajęcia kulturalne (również po 83,33%), • Zapewnienie warunków do pracy Klubów Senior+
<p>II PROMOCJA I OCHRONA ZDROWIA</p>	
<p>Działania przewidziane w Programie</p>	<p>Rekomendowane działania</p>
<p>1. badania profilaktyczne, działania promocyjne i informacyjne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kontynuowanie i rozwój działań w ramach ochrony i promocji zdrowia. 60% badanych dorosłych brało udział w tych działaniach (badania profilaktyczne, edukacja prozdrowotna, festyny prozdrowotne), a 50% popiera kontynuowanie takich usług społecznych dla wspólnoty gminy. • W związku ze zmianami prawnymi z 2022 r. jest zalecane uzupełnienie oferty profilaktyki zdrowotnej o działania edukacyjno-informacyjne w zakresie zagrożenia uzależnieniami behawioralnymi.
<p>2. usługa stomatologiczna dla dzieci: badania profilaktyczne, stomatologia zachowawcza, przeglądy, poradnictwo,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Należy przemyśleć zasadność dalszego funkcjonowania tej usługi lub jej lepszą promocję. Jedynie 5,88% badanych uczniów deklaruje, że z niej skorzystało, a

	33,33% dorosłych sugeruje, że trzeba kontynuować tę usługę w gminie
III WSPIERANIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I OSÓB Z PROBLEMAMI RUCHOWYMI	
Działania przewidziane w Programie	Rekomendowane działania
funkcjonowanie gabinetu fizjoterapii	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie warunków do dalszego funkcjonowania gabinetu fizjoterapii. • 60% badanych dorosłych deklaruje, że skorzystało z usług gabinetu, a 83,33% uważa za niezbędne kontynuowanie tej formy pracy CUS. • Wsparcie osób z niepełnosprawnościami powinno obejmować nie tylko dostęp do usług opiekuńczych, zabiegów medycznych i fizjoterapii, ale także zapewnienie transportu na miejsce zabiegów.
IV WSPARCIE RODZINY	
Działania przewidziane w Programie	Rekomendowane działania
1. usługi wspomagające dla rodzin, opieka nad dziećmi (okazjonalna lub stała), merytoryczne wsparcie asystenta rodzin, 2. usługa logopedyczna i usługa pedagogiczna	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie i rozwój różnych form wspierania rodziny. • Wszyscy badani mieszkańcy (100%) uważają, że sytuację rodzin z trudnościami wychowawczymi może poprawić poradnictwo specjalistyczne (psychologiczne, prawne itp.). W drugiej kolejności mieszkańcy sygnalizują pomoc asystenta rodziny lub rodziny wspierającej, profilaktykę i terapię uzależnień oraz działania edukacyjne (wszystkie trzy odpowiedzi zyskały po 66,67% odp.). • Potrzebę dłuższych godzin działania przedszkoli zasygnalizowano w 50% odpowiedzi dorosłych mieszkańców.
V PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU	
Działania przewidziane w Programie	Rekomendowane działania
aktywizacja zawodowa: doradztwo zawodowe i kursy zawodowe	<ul style="list-style-type: none"> • Zintensyfikowanie dotychczasowych działań oraz podjęcie nowych form aktywizacji zawodowych – żaden (0%) z badanych mieszkańców nie deklaruje, aby skorzystał z tej usługi i jedynie 3,92% uczniów. • Zgodnie z 83,33% odpowiedzi mieszkańców, samorząd powinien podjąć starania w kierunku tworzenia warunków do powstawania nowych miejsc pracy, aby ograniczyć obszary problemów społecznych.

	<ul style="list-style-type: none"> • Problem lokalny, który uzyskał największą liczbę wskazań jako „bardzo istotny” to praca bez ubezpieczenia społecznego („na czarno”) – 50% odpowiedzi. • Jest zalecane stałe monitorowanie i podejmowanie działań aktywizujących na rzecz osób bezrobotnych w kooperacji zwłaszcza w Powiatowym Urzędem Pracy, w tym należy udostępniać oferty pracy, informacje o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, stażach, organizacji robót publicznych, prac interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego, • Jest zalecane również podejmowanie działań w kierunku nawiązania współpracy z nowymi inwestorami w celu utworzenia miejsc pracy, (m.in. poprzez promocję gminy, przygotowywanie i oferowanie terenów pod działalność gospodarczą, ulgi podatkowe dla inwestorów i pracodawców).
--	--

VI EDUKACJA PUBLICZNA

Działania przewidziane w Programie	Rekomendowane działania
1. pobudzanie aktywności obywatelskiej: działania mające na celu wspieranie idei wolontariatu i samopomocy	<ul style="list-style-type: none"> • kontynuowanie dotychczasowych działań adresowanych do osób dorosłych. • Rozwój działań proobywatelskich kierowanych do dzieci młodzieży – zapewnienie dalszych warunków i promocja Młodzieżowej Rady Gminy.
2. klub wolontariuszy: utworzenie klubu poprzez zatrudnienie opiekuna, zakup materiałów, przeprowadzanie akcji promocyjnych i informacyjnych o działalności klubu, wspierającego poprzez swoją działalność realizację poszczególnych usług społecznych	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój oferty placówek kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych dla młodzieży, w tym stworzenie miejsca spotkań oraz stworzenie warunków i zachęcanie do rozwijania swoich zainteresowań i aktywności obywatelskiej. Zaledwie po 1,96% ankietowanych uczniów rozwija zainteresowania w domu kultury i ośrodku sportu, po 5,88% w bibliotece i szkole językowej i najwięcej – 11,76% - w klubie sportowym. • Kontynuowanie najbardziej popularnych form aktywności obywatelskiej uczniów: (akcji sprzątania lasu, konkursów szkolnych, zbiórek charytatywnych i wolontariatu, w tym szkolnego). • Stworzenie szkolnego centrum wolontariatu.

VI Rekomendacje dalszych działań – nowe wyzwania i sfery usług społecznych

Poza rekomendacjami działania opisanymi w powyższej tabeli, uwzględniając sugestie wyrażone w ankietach i wywiadach, należy rozwinąć w gminie Czarnia również usługi społeczne wykraczające poza zakres przyjęty w Programie Usług Społecznych. Jest to również związane z wyzwaniami współczesności, które nie były obecne w ogóle lub w takim stopniu na dzień opracowania Programu Usług Społecznych, ani Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

W poniższej tabeli przedstawiono działania rekomendowane do podjęcia względem poszczególnych grup i podmiotów tworzących społeczność lokalną gminy Czarnia.

Tab. 35. Rekomendowane działania spoza zakresu Programu Usług Społecznych

1/ Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnością
<ul style="list-style-type: none">• Zdaniem mieszkańców osoby z niepełnosprawnościami najczęściej doświadczają problemów z transportem. Co trzeba podkreślić – taką odpowiedź zaznaczyli literalnie wszyscy ankietowani (100%).• Na drugim miejscu znalazły się bariery architektoniczne w przestrzeni publicznej (66,7%). Należy zatem systematycznie kontynuować znoszenie barier w przestrzeni publicznej nie tylko architektonicznych, ale również informacyjnych i cyfrowych.
2/ Poprawa jakości życia i kształcenia dzieci i młodzieży szkolnej
<ul style="list-style-type: none">• Najwięcej odpowiedzi uczniów wskazuje na to, że w okolicy ich miejsca zamieszkania mogłoby być więcej ścieżek rowerowych i do biegania (29,41% odpowiedzi).• Ponadto uczniowie sygnalizują potrzebę zorganizowania w okolicy wielu form dla spożytkowania czasu, w tym w drugiej kolejności na rozbudowę infrastruktury sportowej (więcej obiektów sportowych np. boisk do gry, pływalni, kortów, siłowni itp.) – 25,49%.
3/ Poprawa jakości życia ogółu mieszkańców gminy
<ul style="list-style-type: none">• Kontynuacja i ubogacanie oferty animacji społeczności lokalnej w postaci w szczególności warsztatów, festynów, konkursów, imprez sportowych, kulturalnych i artystycznych itp.• Oferta CUS Czarnia w zakresie animacji społeczności lokalnej jako jedyna została wskazana przez mieszkańców jako taka, w której wszyscy respondenci zadeklarowali swój udział (100%). Natomiast 83,33% odpowiedzi dorosłych mieszkańców sygnalizuje potrzebę ich kontynuowania.• Poprawa warunków mieszkaniowych zwłaszcza poprzez zwiększenie dostępności do mieszkań komunalnych i socjalnych.

<ul style="list-style-type: none"> • W związku z wejściem w życie 22.06.2023 r. rozległych nowelizacji systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (od 22.06 – przemocy domowej) jest zalecane, aby rozpocząć kampanię informacyjną o nowych rozwiązaniach prawnych w tym zakresie oraz przeszkolić kadrę zajmującą się pomocą osobom uwikłanym w przemoc.
4/ Poprawa jakości funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej
<ul style="list-style-type: none"> • Podjąć działania na rzecz rozwoju postaw partycypacji obywatelskiej. • Zapewnienie warunków do podejmowania aktywności obywatelskiej i rozwoju trzeciego sektora.

VII Zgodność działań z dokumentami strategicznymi

Działania rekomendowane w dziale V i VI znajdują uzasadnienie i wpisują się również w założenia lokalnej polityki społecznej, wyrażone w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Czarnia na lata 2021-2025 oraz Strategii Rozwoju Gminy Czarnia do 2030 r.

Tab. 36. Spójność rekomendowanych działań z dokumentami strategicznymi

Cele strategiczne ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Czarnia na lata 2021-2025	Działanie
Cel strategiczny 1. Wspieranie osób uzależnionych	I POMOC SPOŁECZNA 1. Wsparcie osób uzależnionych i współuzależnionych
Cel strategiczny 2. Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych w społeczności lokalnej.	I POMOC SPOŁECZNA 3. Wsparcie osób starszych
Cel strategiczny 3. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie.	3/ Poprawa jakości życia ogółu mieszkańców gminy
Cele strategiczne ze Strategii Rozwoju Gminy Czarnia do 2030 r.	Działanie
Cel strategiczny 3: Wsparcie sektora rolnego i przedsiębiorczości. Cel operacyjny 3.4: Aktywizacja zawodowa mieszkańców oraz rozwój przedsiębiorczości	V PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU Aktywizacja zawodowa: doradztwo zawodowe i kursy zawodowe 3/ Poprawa jakości życia ogółu mieszkańców gminy

<p>Cel strategiczny 4: Aktywizacja i edukacja lokalnej społeczności, będącej filarem rozwoju gminy Czarnia.</p> <p>Cel operacyjny 4.1. Poprawa jakości edukacji dzieci i młodzieży</p>	<p>VI EDUKACJA PUBLICZNA 2/ Poprawa jakości życia i kształcenia dzieci i młodzieży szkolnej</p>
<p>Cel strategiczny 4 . Cel operacyjny 4.2. Rozwój kapitału społecznego i wzrost integracji społecznej</p>	<p>VI EDUKACJA PUBLICZNA</p>
<p>Cel strategiczny 4. Cel operacyjny 4.3. Ograniczenie problemów społecznych.</p>	<p>I POMOC SPOŁECZNA II PROMOCJA I OCHRONA ZDROWIA III WSPIERANIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I OSÓB Z PROBLEMAMI RUCHOWYMI IV WSPARCIE RODZINY V PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU VI EDUKACJA PUBLICZNA</p>
<p>Cel strategiczny 4. Cel operacyjny 4.4. Rozwój opieki medycznej.</p>	<p>II PROMOCJA I OCHRONA ZDROWIA III WSPIERANIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I OSÓB Z PROBLEMAMI RUCHOWYMI</p>